

Madagaskarský deník
podzim 2003

Hanka Kubíková

Hana.Kubikova@seznam.cz
<http://www.sweb.cz/madagascar2003>

Úvod

Letos jsme dlouho váhali nad tím, kam jet na dovolenou. Já jsem navrhovala Čínu - obrovský stát, miliarda lidí, komunismus v praxi atd. Tomáš prosazoval spíš Kamčatku - hory, sopky, příroda. To by byl ale fyzicky a organizačně dost náročný výlet, a tak jsme se postupně přiklonili k Číně. Jenže na jaře se objevil SARS a cesta na východ se začala rozplývat.

Hledali jsme alternativu a pomohla náhoda: Tomášův bývalý spolužák Pavel se na vysoké škole oženil s dívkou Nirinou z Madagaskaru, která tady studovala medicínu. Nirina se letos rozhodla vrátit na nějaký čas na Madagaskar a vzala s sebou i obě jejich děti - Lili a Davidka. Pavel se za nimi měl v září na pár týdnů vypravit, což nás přivedlo na myšlenku přesvědčit Pavla, že pojedeme s ním:-)

Podařilo se a začaly přípravy.

Pavel zajistil přes švagra ve Francii charterové letenky u Corsairu na přelom září a října.

Koupili jsme mini-stan, sehnali moskytiéru, nakoupili repelenty, antibakteriální gel, nechali si naočkovat žlutou zimnici (já), přeočkovat tyfus (Tomáš), sehnali antimalarika a doplnili lékárníčku o léky proti průjmům.

Začala jsem se učit francouzsky.

Našli jsme na internetu snad všechno, co se o Madagaskaru v poslední době napsalo (v češtině, angličtině, francouzštině).

Sehnali jsme mapy Madagaskaru, v měřítku 1:2000000 od freytag &berndt a 1:1640000 od ITM vyznačující se ignorací kilometrů a důsledným používáním milí.

S Tomášem jsme nastudovali dostupnou literaturu - základ tvořila klasika: průvodce Lonely planet.

Přečetli jsme toho spoustu od Gerralda Durella, který se na Madagaskaru zabýval lemury, zejména záchranou lemura aye-aye (kniha Aye-aye a já). Tenhle druh lemura zaujal i Douglase Adamse (toho, co napsal Stopařova průvodce) - věnoval mu kapitolu v knize Ještě je můžeme vidět.... (Výpravy za vymírajícími živočichy)

Našli jsme i nějaké české zdroje, jednalo se hlavně o publikace a články vzešlé z činnosti členů expedice Lemuria (1993 a 1998). Hodně se o Madagaskaru v této souvislosti psalo v časopise Vesmír, vyšla i knížka bájí a povídek Rohatý krokodýl.

V knihovně jsme našli knihu Madagaskar - umírající přírodní ráj (autoři Jan Ptáček a Jiří Trávníček). Tuhle knihu ale psali botanici a rozhodně ne pro nepoučené čtenáře. Počet latinských názvů byl neúnosný. Nejvíc mě pobavila slovenská kniha Madagaskarský denník. My máme Cimrmana či Eskymo Welzela, Slováci mají madagaskarského krále Mórica Beňovského, dobrodruha a romantického hrdinu konce 18. století. On sám o sobě sice nikdy netvrdil, že je Slovák, to ale Slovákům vůbec nevádí. Rozkošně nacionalistické.

Pár vyčtených faktů o ostrově:

- Madagaskar je čtvrtý největší ostrov na světě (po Grónsku, Papui-Nové Guinee a Borneu), rozlohou větší než Francie.
- Je to ostrov s jedinečnou přírodou, většina zdejších rostlin a živočichů nežije nikde jinde na světě (jsou tzv. endemické). Roste tu například 170 druhů palem, 1000 druhů orchidejí, 8 druhů baobabů, žije tu 250 druhů ptáků, 150 druhů žab, 60 druhů gekonů, 14 druhů lemurů, 60 druhů chameleonů, želvy, ryby... V zemi bylo vytvořeno celkem 14 národních parků.
- Počet obyvatel je kolem 17 milionů lidí, z toho je jich 45% mladších 14 let. Každá žena tu má v průměru 5,7 dítěte
- Hlavní město Antananarivo, na francouzských mapách stále Tananarivo, obecně všude Tana

Z historie:

- Původní obyvatelé přišli před dvěma tisíci lety z Indonésie a Polynésie
- Evropané ostrov objevili v roce 1500, první tu přistáli Portugalci, pak se tu

pokoušeli střídat uchytil hlavně Britové a Francouzi.

- Až začátek 19.století přinesl psanou podobu malgaštiny (výsledek úsilí velšských misionářů)
- Francouzskou kolónií byl Madagaskar od roku 1896 do roku 1960, francouzština je stále vedle malgaštiny druhým oficiálním jazykem.
- V 70 a 80. letech se Madagaskar pokoušel o spolupráci se socialistickým táborem (SSSR, Čína)
- V současnosti je Madagaskar jednou z nejchudších zemí světa: průměrný roční příjem je 250 dolarů...
- Ekonomika je z 80% založena na zemědělství, Madagaskar produkuje hlavně koření (vanilku, hřebíček), pak také kávu, rýži, bavlnu, maniok a cukrovou třtinu. Zahraniční investice vážnou na nedostatečné infrastrukturu, vysokých daních a korupci. Velký, ale dosud nevyužitý potenciál představuje turistika.

Začali jsme se vyloženě těšit.

Vzhledem k tomu, že jsme měli na celý ostrov jen 3 týdny, snažili jsme se naplánovat cestu tak, abychom se podívali do všech tří nejdůležitějších oblastí země (centrální náhorní plošina, západní přímořská savana se zbytky opadavého lesa a východní tropický deštný prales) a abychom viděli "klasiku", tzn. lemury, baobaby, chameleony, prales.

K přepravě jsme chtěli používat především místní dopravu, která se tu obecně nazývá taxi-brousse. Jde o dálkovou dopravu mezi městy, zajišťovanou malými dodávkami a mikrobusey, která se podle našich informací vyznačuje hlavně pomalostí, nespolehlivostí a přeplněností.

Plán byl takový:

- aklimatizace u Pavlových příbuzných v Antananarivu
- přesun do Antsirabe a pak několikadenní plavba na piroze po řece Tsiribihine (lemuři, vodní ptactvo, opadavý les, vodopády)
- pokusit se navštívit národní park Tsingy de Bemaraha, památku UNESCO - skalní město, kamenné jehly vysoké desítky metrů (špatně přístupné)
- Morondava a okolí (pláže Indického oceánu, baobaby)

- v případě, že by nevyšly Tsingy, pak letecky do Toliary a odsud na tři dny do národního parku Isalo (kaňony, lemuři)
- jinak návrat autem (pozemní dopravou) na náhorní plošinu, přes Antsirabe, Ambositru a Fianarantsoa do národního parku Andringitra, výstup na Pic Boby, nejvyšší přístupnou horu Madagaskaru (2658 metrů)
- národní park Ranomafana - východní deštný prales, spousta druhů lemuru, včetně těch nejohroženějších
- návrat do Antananariva a odsud zpět do Evropy

Jak dokazují následující deníky, zvládli jsme vše :-)

Sobota 13.9.2003, 1.den

Praha – Paříž

Předchozí den jsme dlouho do noci balili. Dotáhli jsme to na asi 15 kilový batoh pro každého, příruční zavazadlo a samozřejmě foťáky. Vstali jsme ve 4, v půl páté měl přijet Pavel, autem pokračujeme do Paříže, odkud v neděli odletíme do Antananariva. Pavel zaspal, vyjeli jsme ve čtvrt na šest. Prázdná Praha, za hodinku v Plzni. Ukázalo se, že Pavel disponuje pouze mapou Evropy z roku 1992 (ještě Československo...), která se skutečností zejména v oblasti dálniční sítě zrovna nekoresponduje. Naštěstí všechny cesty vedou do Paříže. Střídali jsme se pravidelně v řízení a docela to ubíhalo.

Kolem 4 jsme byli v Paříži. Mapu tohoto města Pavel neměl a na mapě Francie z roku 1996 letiště Orly nebylo... Naštěstí nás - pouze s jedním zaváháním - dálniční systém na letiště navedl. Zaparkovali jsme a dali se do přebalování zavazadel. Zejména tedy Pavlových zavazadel, tři šrafovaných vietnamských tašek, univerzálních zavazadel třetího světa. Jedna taška měla 30 kg, další dvě kolem 10 kg. Limit na člověka je 30 kg, Pavel tvrdí, že se to může v rámci skupiny sčítat. Tomáš převzal do svého batohu dvoukilovou igelitku šunky (!), já oblečení. Snad nepřeváží drogy... Své batohy jsme pak zabalili do folie, Pavel provázkem omotal své tašky, kam ještě bez ladu a skladu naházal nějaké plechovky s pivem.

Naložili jsme dva vozíky a jeli do terminálu hledat úschovnu zavazadel. Tak ta na letišti Orly není. Pavel se dohadoval se slečnou v informacích, pak volal své známé do Čech - prý tu úschovna byla, ale zrušili ji:-) Co s 90 kg bagáže? Původní plán byl totiž takový, že na letišti necháme zavazadla, Pavel odjede ke svému švagrovi, který bydlí 100 km od Paříže, přespí, nechá tam auto a přijede v neděli TGV rovnou na letiště. My s Tomášem spíme v hotelu a neděli věnujeme prohlídce Paříže. Pavlův nápad, že si bagáž vezmeme do hotelu a zítra ji nějak přepravíme na letiště, jsem zamítla. Kdybychom měli jen naše batohy, tak by to snad šlo, ale s dalšími taškami o váze 50 kg? Další návrh byl přesvědčit leteckou společnost, aby se o naše zavazadla postarala již nyní - "překvapivě" taky nevyšel (podotýkám, že stále ještě nemáme letenky, má je pořád Pavlův švagr). Třetí plán už byl realizovatelný - Pavel odjede se všemi zavazadly ke švagrovi a ten ho zítra hodí stejným autem na letiště. Podařilo se to vytelefonovat, hurá. Jinak bychom snad museli odvézt zavazadla někam na nádraží do úschovny a zítra je přepravovat odtamtud... Pavel pak volal ještě do našeho hotelu a ptal se na cestu, měla jsem z toho telefonátu pocit, že ví, kde to je. Omyl. Byla to taky moje chyba, že jsem neměla plán umístění hotelu, ale zamlouvala jsem ho přes internet někdy dva dny před odjezdem... Vyjeli jsme z Orly a záhy jsme se zcela ztratili v zácpě, kdo ví kde. Pavel mě nutil, ať zavolám do hotelu, ale já jsem to odmítala, protože jsem vůbec netušila, kde se nacházíme. Nakonec jsem tam zavolala a musela jsem být za pěkného kretěna, neb jsem jim říkala, že jsme zabloudili a jedeme kolem nějakého stadionu a hřbitova, přičemž nevím, jak se to tu jmenuje. Říkali, že musíme přes Seineu - jakže se ta Vaše řeka jmenuje, ptala jsem se zmateně... Podařilo se nám vrátit na silnici na Orly, nicméně Pavel neodolal druhému pokusu najít hotel. Zase špatně. Dost nás to stresovalo. Nakonec jsme ho donutili vysadit nás na letišti s tím, že si hotel najdeme sami a zítra se sejdeme ve 4 na letišti.

Přesun do hotelu ale nebyl moc jednoduchý. Na informacích jsme dostali pláněk pařížské MHD, našli si nejbližší zastávku od hotelu (mimochoodem na druhou stranu, než jsme ho autem hledali) a šli na autobus 285, který nás tam měl dovézt. Jeho zastávka ale byla z důvodu rekonstrukce přeložena, v dálničím

tunelu jsme nepochopili pláněk náhradního přístupu a pěkně jsme se zamotali mezi výjezdy z parkoviště, až nám dokonce nějaká slečna zastavila a radila, jak zpět. Další pokus - autobusové nádraží na letišti - nic. Tak ještě jednou tunel, v doprovodu dvou černochů. Autobus jsme našli, protože zrovna přijel na zastávku, úplně narvaný. Vmáčkli jsme se zadními dveřmi a jeli načerno, protože jsme neměli nejmenší šanci dostat se k řidiči pro jízdenky. Byla to krajně nepohodlná jízda, mimo foťáků a batohů jsme s sebou totiž vzali i igelitku narvanou jídlem od maminky, která ovšem Tomášovi pořád klouzala, takže vypadal jako podezřelý terorista s trhavinou. Na konečnou v Juvisy sur Orge to byla pěkná dálka. Přešli jsme most nad nádražím a šli hledat řeku. Ptala jsem se v supermarketu na cestu, slečna mluvila anglicky, směr naznačila, ale byla šokována, že bychom to snad měli ujít pěšky. Bylo to ale blízko, našli jsme most, Seineu, ulici Belevue i hotel Pontel 48. Hurá. Rezervace byla platná, pokoj příjemný s koupelnou a TV. Jen ta láhev alkoholu, kterou jsme nedopatřením zabalili do velkého batohu, nám citelně chyběla.

Neděle 14.9.2003, 2.den Paříž

Vstali jsme ve čtvrt na devět, spořádali dávku antimalarik, zaplatili a vyrazili do města. Tomáš v Paříži nikdy nebyl, tak jsme dnešek chtěli pojmout jako procházku po nejznámějších památkách. Z Juvicy sur Orge jsme jeli vlakem (3,5 eura) na Rakouské náměstí. Dál jsme pokračovali pěšky, kolem výstavy soch v plenéru až k Notre Damme. Uvnitř se právě sloužila mše, kolem proudily davy turistů, no jarmark. Kolem pařížské radnice jsme přešli k Muzeu moderního umění Centre Pompidou. Tady jsem se nechala zmást živou sochou komtura, myslela jsem, že je zcela mramorová. Posvačili jsme u fontány vedle Les Halles, břicha Paříže, prošli kolem kostela sv. Eustacha a vrátili se na nábřeží, do Louvru. Horko. Pár fotek Pyramidy, pak jsme přešli přes řeku a kolem muzea d'Orsay došli k Invalidovně. Konečně se zjevila Eiffelovka, nějaká šedá, divná. Dobu oběda jsme strávili relaxováním na Martových polích.

Pak jsme se vydali na Orlybus, který jezdí kousek od hřbitova Montmartre. Lístek stál asi 6 euro jeden, za necelých 15 minut jsme

vystoupili na Orly Ouest. Měli jsme ale být na Orly Sud, tak jsme se tam přesunuli místním vláčkem.

Ve 3/4 na 4 jsme stáli na smluveném místě u zastoupení letecké společnosti Corsair. Ve 4 se Pavel neobjevil. Seděli jsme na obrubníku, bez letenek, bez batohů, bez Pavla. Pravidelně jsme se střídali v obhlídce okolí, check-in do Antananariva už bylo otevřené, fronta lidí s nejrůznějšími zavazadly narůstala, Pavel nikde. Už jsme zvažovali různé varianty toho, co budeme dělat, když se neobjeví, a byli jsme dost nervózní. V pět přijel, i se švagrem Fatim a švagrovou Jarou, prý se zdrželi v zácpě a pak nemohli sehnat vozík.

Stoupili jsme si do fronty s našimi pěti zavazadly. Předběžnou kontrolou pasů u zástupce letecké společnosti jsme prošli, byť s vysvětlováním, že nemáme vízum, protože si ho obstaráme až na Madagaskaru. Zábavné to bylo u zavazadel. Pavlův švagr úředníkovi vysvětlil, že jsme "dohromady", a začali jsme vršit zavazadla. Ručička váhy se zastavila na 87,5 kg. Pavlovi příbuzní nás odvedli k odbavení, zamávali jsme a prošli do tranzitu. Měli jsme ještě problémy při vstupu do letadla, protože lidem z Corsairu připadalo divné, že nemáme vízum, a také naše fotky v pase jim připadaly podezřelé. Museli jsme se prokázat dalším průkazem s fotkou a teprve pak nás vpustili do obřího Boeingu 747. Tři řady sedaček, my pochopitelně v řadě uprostřed, ani na tu TV jsme neviděli. I když v případě Pirátů v Karibiku stejně není o co stát...

Pondělí 15.9.2003, 3.den **Antananarivo**

Noc jsme přežili, ve 4 budíček a sladká snídaně. Přesně podle letového řádu jsme v 6:40 místního času přistáli na letišti v Taně (je tu o hodinu víc než v Evropě). Procedura vstupu do země nesmírně zdloouvá. Cestující z celého letadla (500 lidí) se nahnuli do jediné malé vstupní haly. Většina cizinců si za 30 euro koupila jakousi "známku na vízum" a pak řešila, do jaké si stoupnout fronty. Režidenti - to je jasné. Ale co fronty S vízem a Bez víza? Jsou známky za 30 euro vízum, jak si většina turistů myslí? Navíc bylo třeba vyplnit registrační kartu. Pavel to nejprve vůbec

ignoroval, pak po našem vzoru vyplnil, při vystupování z letadla kartu ztratil, znovu vyplnil, ovšem popletl si kolonky, a tak vyplňoval potřetí. Ve frontě jsme strávili dvě hodiny. Nakonec jsme přišli na řadu a postupně prošli rukama 4 úředníků. První našel v pase příslušnou stránku s kolkem a na registrační kartu napsal podle letenky datum našeho odletu ze země a dal dál. Druhý úředník dal do pasu razítko a zapsal do něj potřebné údaje. Třetí úředník zkontroloval, zda údaje v pase souhlasí s údaji na registrační kartě. Čtvrtá úřednice konečně zkontrolovala, zda fotka v pase odpovídá naší podobě a zda tedy vydávají vízum správné osobě, a vpustila nás do země.

Další zábavná chvilka nastala, kdy jsme s naším nákladem 90 kg zamířili do prostoru Nothing to declare, kde však probíhala namátková kontrola. Naše evidentně turistické batohy zabalené ve folii úředníky rozhodně nezajímaly, ovšem na Pavlových taškách si zgustli. Hned mu vyhmátli štangli salámu a chtěli certifikát o zdravotní nezávadnosti. Marně argumentoval, že tu má děti, které mají hlad. O salám přišel, úředník to prý riskne. Naštěstí se s tímto úlovkem spokojili a dál nepátrali - ty dvě kila šunky by je totiž určitě zaujaly taky:-)

V příletové hale se na nás vrhli nosiči zavazadel, my jsme ale hledali Pavlovu ženu. Čekala na nás i s oběma dětmi, nějakým dalším příbuzným, kterému Pavel něco vezl od švagra z Paříže, a s řidičem ze sousedství. Auto bylo na náš náklad dost malé, do kufru jsme toho většinu narvali, ale nedal se zavít - nikdo to neřešil. Naskládali jsme se do auta, Pavel s jedním dítětem dopředu vedle řidiče, my dva spolu s Nirinou, Davidkem, dvěma batohy a jednou z Pavlových tašek dozadu.

Cesta byla příšerná - dopravní zácpa, hrozný provoz. Prý je první školní den, proto ten zmatek. Kolem silnice obvyklé obrázky třetího světa. Žebrající otrhané děti, maso visící přímo na slunci, živá drůbež na prodej. "A po mně chtěli certifikát", lamentoval Pavel. "Doufám, že tohle nekupuješ, to ti zakazuju, Nirino." Zmohla se jen na povzdech, že v supermarketu je to drahé.

Z letiště domů jsme jeli asi hodinu a půl, nevím přesně, na chvíli jsem usnula. Najednou jsme

zabočili do špinavé uličky tvořené boudami lidí, kteří vyrábějí a prodávají dřevěné uhlí. Projeli jsme kolem zdevastované vily v koloniálním stylu a zastavili u dalšího domu. Zvenčí vypadal docela dobře. Vyložili jsme bagáž, otevřela nám stará paní, Nirinina matka. V přízemí domu byly reprezentační, zjevně zcela nepoužívané, sváteční místnosti. Čalouněný nábytek, masivní dřevo, knihy v kůži, sochy, vázy, stůl pro dlouhou řadu stolovníků. Zašlá sláva, minimálně co se týče stropu a odlupujících se tapet, ale dojem to na nás rozhodně udělalo. Usadili nás do lenošek, Pavel se snažil, aby si děti vzpomněly, že mají tatínka, Nirina i babička zmizely někam do patra. Naše batohy i s pečlivě zabalenými dárky ležely pod schody, děti se cpaly čokoládou. Čekalo se na bratra, stále se nic nedělo. Pak se objevil, přivítali jsme se typickým francouzským dotykem tváří. Pak se vrátila stará paní, sklídila ze stolu vázy s umělými květinami, cukřenku, která vypadala jako urna, a přinesla sušenky. Nirina vyndala z vitríny skleničky, odnesla je do patra, s umytými se pak vrátila, nalila nám colu a zcela nesmyslně jsme si připili. Vypadalo to, že se teď čeká na sestru.

Podářilo se nám vyvinout aktivitu a přesunout se do patra, do pokoje, kde bychom měli bydlet. Byl to průchozí pokoj na terasu, byl v něm jen stůl se židlemi a vestavěná police. K pokoji přiléhala malá kuchyňka, přičemž ani ta se evidentně dosud nepoužívala. Dnes se ovšem měl v našem pokoji podávat oběd na uvítanou, tak jsme raději moc nevybalovali. Všechno se nějak vleкло, žije se tu pomaleji. Pavel si hrál s dětmi, my jsme si prohlíželi terasu - rostly tam banány! Davidek dostal letadlo, které vydávalo zvuky startujícího tryskáče, úžasné.

Dorazili další příbuzní, představili jsme se a začalo se chystat na stůl. Nějak jsme se ke stolu stejně nevešli, nakonec jsme jedli jen s jedním bratrem. Rýže, zelenina, hrášek a kotleta, docela dobré, zvláště s námi dovezeným rulandským šedým. Kolem nás pobíhaly kočky a pes. Jedna z koček se pustila do připraveného dezertu - papáji. Nejdřív se ji pokusili odehnat, ale nakonec ji nechali a stará paní donesla nový kus ovoce. Při obědě jsme se snažili o společenskou konverzaci, ale nechytali jsme se - Nirinin bratr sice tvrdil, že rozumí francouzsky, protože ve Francii 3 roky studoval, ovšem moc jsme si nerozuměli. S

angličtinou to dopadlo ještě hůř. Dozvěděli jsme se jen, že studuje zemědělství a že je svobodný. Nirina z malgaštiny moc nepřekládala.

Po obědě se zase nic nedělo, tak jsme asi ve dvě projevíli přání jít se projít do města, což všechny překvapilo. Pavel prohlásil, že už se nacestoval a že se dva dny z domu nehne. Vytáhli jsme mapu a snažili se za pomoci rodiny lokalizovat, marně. Nakonec Nirina vyšla na terasu, ukázala na protější návrší a řekla nám, že tam je Rova, posvátné místo králů, a za tím druhým kopcem je to hlavní jezero, co máme na mapě. Že bychom opravdu bydleli téměř v centru? Tak to je úžasné, protože Antananarivo má mít 1,5 až 2 miliony obyvatel!

Rodina stále řešila, zda nás pustit samotné do města. Skoro jsme získali dojem, že je to strašně nebezpečné a že jestli nás někdo nezabije či neokrade, tak se zcela jistě minimálně navždy ztratíme. Foťáky si s sebou nemáme brát určitě. Tomáš vytáhl kompas a určil azimut na Rovu, tak se prý najdeme. Nirina šla s námi aspoň kousek, aby nám ukázala směr. Vypadalo to dost jednoduše, pořád do kopce. Po chvíli jsme se rozloučili a my jsme pokračovali dál směr Rova. Nikde žádný běloch, všude spousta Malgašů, ještě víc ale aut. Lidé se mezi nimi proplétali, vyhýbali se na rozbitých chodnících, všude špína a hluk, zápach z aut. Na Rovu jsme nedošli, protože jsme narazili na závoru u nějaké vládní budovy. Kousek jsme se vrátili, ověřili jsme si, že najdeme cestu zpět, a zamířili jsme do centra. Míjeli jsme krámky, obchůdky, pokoušeli jsme se najít názvy ulic, ale na ty tu moc nehrají. Nakonec jsme se ale na mapě našli. Sešli jsme po schodech na hlavní ulici a zašli do pobočky Credit Lyoneil vyměnit peníze. Stali jsme se milionáři - za 200 Euro jsme dostali milion tři sta tisíc malgašských franků (kurs 6670 MGF za Euro). V dvacetipětistícových bankovkách to byl docela velký balík. Po tomto důležitém úkonu jsme se šli projít na hlavní ulici. Potkali jsme pár bělochů, ale bylo jich tak do desíti. Našli jsme prodejnu knih, měli pár průvodců, ale Lonely planet ve francouzštině ne (nesehnala jsem ji doma, rozebraná byla i na Amazonu.com). Obešli jsme hlavní ulici, odmítli pár nabídek na pronájem auta, nákup koření v podezřelých pytlíčcích i opasky z krokodýlí kůže. Ani žebrající děti neuspěly.

Došli jsme na trh Analakely a pak už jsme se obrátili zpět, protože se mělo za chvíli začít stmívat (slunce zapadá v 6, říkála Nirina). K večeri jsme si koupili dvě bagety, stály 1500 MGF, což je asi 7,50 Kč. Po schodech nahoru, domů jsme trefili bez problémů.

Doma se Pavel zatím převlékl do tepláků a dál pokračoval v roli otce. Odmítli jsme s díky společnou večeri a konečně jsme si vybalili věci. Pavel nám přinesl matraci. V pokoji nesvítilo světlo. Udělala se pěkná zima a přiletěli moskyti. Použili jsme repelent a ještě jsme dostali vykuřovadlo. Pavel s rodinou bohužel sídlí ve vedlejší pokoji a děti se předhánějí v tom, které bude řvát hlasitěji. Nakonec jim ještě přišla návštěva. V šest se vážně setmělo!

Úterý 16.9.2003, 4. den Antananarivo

Noc jsme i přes chlad přežili docela dobře. Večer to v pokoji docela bzučelo, ale hořící spirála moskyty vážně zahnala.

Vstali jsme ve čtvrt na 9, nasnídali jsme se a šli do města. Známa cesta po schodech dolů, na kterou navazovaly schody vedoucí k Parku nezávislosti. Na schodech prodavači všeho možného, hlavní hit: tiskátka a razítka s lemury a baobaby. Nahlédli jsme do jednoho obchodu s knihami, měli od každé knihy jeden výtisk a jednalo se hlavně o zjevně zastaralé učebnice. Došli jsme do Haute Ville, horního města, které vypadalo přece jen civilizovaněji. Byly tu standardní kamenné obchody (zejména zlatnictví), vládní budovy, banky. My jsme ale zamířili dolů, na druhou stranu kopce, po schodech k Lac Anosy, jezeru patřícímu mezi symboly města. Špinavá nádrž, kam ústí kanalizace a kde by zcela určitě nikoho nenapadlo se koupat, i kdyby to nebylo FADY - tabu. Úzký násep vedl k památníku Smrti na ostrůvku uprostřed jezera. Socha ženy/anděla se zdviženou rukou, kterou postavili Francouzi na památku obětí první světové války. Chtěli jsme jít dovnitř, ale jakýsi podivný člověk po nás chtěl nějaké peníze, tak jsme si to jen obešli zvenčí. Pak jsme prošli květinový trh - hlavně kosatce, palmy, orchideje, ale i další pestrobarevné květiny. Pěkné, škoda, že se rostliny z Madagaskaru nesmějí vyvážet.

Cíl dne: najít jižní autobusové nádraží a koupit si na zítřek jízdenku do Antsirabe. Docela problém. Mělo to dle popisu a mapy být asi 1,5 km jihozápadně od jezera. Hned u jezera sice nějaké busy stály, ale jen městské a prázdné. Šli jsme dál po výpadovce a prodírali se davem na předměstí. Každý něco prodával, všude neuvěřitelná špína, prach a smrad od projíždějících vozidel. Pravá periferie. Šli jsme šíleně dlouho, už dávno jsme překonali koleje, za kterými to už mělo být, a stále nic, co by nádraží připomínalo. Vždycky, když už se zdálo, že nejbližší shluk aut je nějak vnitřně organizován, byl to planý poplach. Silnice se změnila ve staveniště, jak jsme si na informační ceduli přečetli, Bank Mondial (Světová banka) sponzoruje rozvoj této čtvrti.

Ušli jsme asi 4 km z centra a narazili na kolmou silnici, regulární povrch, hustý provoz. Zeptala jsem se francouzsky na to, kde je tu nádraží, že chceme jet do Antsirabe. Ukázal na jednu stranu a řekl, že je to 200 metrů. Asi myslel 200 km až do Antsirabe, protože tím směrem samozřejmě nádraží nestálo. Zklamání a unavení jsme šli zpátky. Nikde žádný běloch. Čilý stavební ruch, fascinovaně jsme hleděli na ženy, které na hlavě přenášely cihly. Vždycky si jich na hlavu narovnal sloupek tak dvaceti a pak ladným krokem, bez držení, odkračely ke staveništi. Chvilku jsem přestala dávat pozor a hned jsem vrazila do chlapce nesoucího v kbelíku vodu. Mé kalhoty mají nový design.

Už jsme byli zase skoro v centru, když mi padl zrak na informační ceduli, na které byl náskres nového krytého autobusového nádraží, opět platí Světová banka. Rozhlíželi jsme se, nikde ani náznak stavby podobného typu. Ale zato jsme našli nádraží! Bylo trochu stranou, odbočka dovedně zakrytá stánky se zbožím, takže jsme ji napoprvé přešli.

Už před vchodem nás obklopili nadháněči, kteří na nás neustále mluvili, nabízeli odvoz, předháněli se ve výhodách a přispívali tak ještě ke většímu zmatku, než který by tu i tak panoval. Nakonec jsme usoudili, že nákup jízdenek necháme až na chvíli před cestou, konečně všechny cesty na jih přes Antsirabe vedou, tak se nemůže nic stát.

Vrátili jsme se do města a cestou potkávali spoustu dětí v dost ošklivých školních uniformách. Cestou do kopce do Haute Ville jsme šli náhodou kolem archeologického muzea, tak jsme vstoupili. Dvě místnosti, v jedné výstava hudebních nástrojů, ve druhé dioráma typického malgašského obydlí. Z hudebních nástrojů nás zaujala jakási drnkací tyč zvaná valiha. Kolem bambusového pouzdra jsou napnuté různé dlouhé struny, na které se drnká tak, jako třeba na harfu. Nástroj prý pochází z Indonésie, kde se na něj dodnes hraje. Měli tu i spoustu různých chřestících nástrojů, ať už ve dřevě či plechu – hlídač nám ukazoval, jak se používají. Popisky exponátů byly v malgaštině, francouzštině a občas i v angličtině. Zapsali jsme se do návštěvní knihy (spousta Francouzů, Belgičanů, žádný Čech) a přispěli pár drobnými na chod muzea.

Další zastávka – internet. Je tu hodně levný, 100 MGF / minuta, což je asi 50 haléřů. Strávila jsem tam asi dvacet minut a povedlo se mi odeslat krátký e-mail. Tomášovi ale počítač spadl uprostřed psaní a spojení už se nepodařilo navázat, což ho právem naštvalo. Hrozná byla i klávesnice – měla jinde písmena A, Y, Z, M, což se ukázalo jako pěkně matoucí (jak mi posléze sdělil Jiří, je to klasická francouzská klávesnice AWERTY.... Ti Francouzi!). V knihkupectví naproti bylo zavřeno (siesta), jiný internet v dohledu nebyl, tak jsme šli na oběd. Vlezli jsme do jakési jídelny hned na hlavních schodech, která vypadala tak trochu jako závodka pro úředníky z okolních ministerstev. Nabídka dne jen v malgaštině, tak jsme zvolili a se zájmem čekali, co nám přinesou. V mém případě to byla rýže s nakládanou rybou, Tomáš měl rýži s masem a nějakou luštěninou. Stálo to asi 70 Kč dohromady. Průměrně dobré, pro jistotu jsme zapili vlastním alkoholem.

Po obědě jsme se vrátili do Haute ville a zamířili na Rovu. Míjeli jsme ale další internet café, a tak jsme nezaváhali. Stihla jsem odpovědět na první e-maily z Čech a popsat další zážitky z Tany a zaměřit se zejména na nehostinné klima a příšernou dopravu. Délka pobytu v kavárně opět nepřesáhla 20 minut. Pak už byla na řadě Rova. Pěkně do kopce, odměnou ale byly výhledy na město. Ne, že by to byla nějak výjimečně krásná metropole, naopak, jedinou zdejší dominantou je

panelákový Hilton a špinavé jezero, ale i tak je příjemné dívat se na svět z výšky.

Rova – bývalé sídlo králů – shořela v roce 1995. Naštěstí už od té doby odklidili trosky a udělali tu jakýsi památník. Platí se tu vstupné 25 tisíc MGF, ale na stejnou vstupenku se dá jít ještě do nedaleké budovy druhé Rovy, napodobeniny vytvořené severokorejskými inženýry pro předchozího prezidenta Ratsiraku, která se postupem doby také stala již jen vzpomínkou na zašlou slávu. Z Rovy byl téměř kruhový pohled na město. Prošli jsme kolem dvou královských hrobek a anglikánského kostela, kde se každý rok na Den nezávislosti (26.červen) slouží mše. Zkusila jsem pár kradmých záběrů chudých domů, které jsou přilepené ke zdi kolem Rovy, ale měla jsem s sebou jen kompaktní Olympus mju, tak uvidíme, co z toho bude. Když už jsme měli lístky, zašli jsme i do muzea. Je to taková zpustlá budova, ve které duje vítr a kde jsou umístěny exponáty mající nějaký vztah k bývalé královské rodině. U vchodu byly i fotky Rovy z doby před požárem. Zajímavé – vlastní královské sídlo byl původně jen dřevěný domek na kopci nad městem. Skotský misionář James Cameron ho ale pro královnu Ramavalonu II. v roce 1867 přestavěl, resp. obestavěl kamennou stavbou, která se v podobě troskek dodnes zachovala.

Historie malgašských králů je vůbec zajímavá, byť je to vlastně poměrně krátká etapa – necelých sto let. Prvním králem, který dokázal na konci 18. století sjednotit kmeny centrálního Madagascaru, byl Andrianampoinimerina (a to je jen zkratka – celé to zní Andrianampoinimerinandriantsimitoviaminandriampanjaka). Po něm nastoupil v roce 1810 na trůn jeho syn Radama I. Dokázal si podrobit silou další kmeny, jejichž vládcové raději páchali sebevraždy či prchali do exilu a jediný silnější kmen, který jeho síle odolával, si zavázal tím, že si dceru zdejšího krále vzal za ženu. Radama I. ale navázal i diplomatické styky se zahraničím a s jeho vládou se pojí spojení s Velkou Británií (zásluhou velšských misionářů se pak v zemi vytvořila psaná podoba malgaštiny). V roce 1828 Radama I. zemřel a jeho vdova a nástupnice Ranavalona I. měla o politice trochu jinou představu. Prohlásila nedávno dovezené křesťanství za blud a misionáře, kteří odmítli

zradit víru, nechala ukřižovat. Styky se zahraničím také moc nepokročily. Královna nebyla moc populární, ale vládla dlouho, až do roku 1861, kdy ji na trůně vystřídal osvícenější syn Radama II. Po nástupu k moci zrušil nucenou práci, zavedl svobodu náboženství, zreformoval soudnictví a pozval do země odborníky ze zahraničí. Bohužel po pouhém roce vlády se objevila v Antananarivu epidemie moru, což se okamžitě vykládalo jako špatné znamení, zvedly se nepokoje, které vedly k zavraždění krále. Na trůn nastoupila jeho manželka Rasoharina a začala éra královen. Rasoharina si vzala podle tradice za manžela předsedu vlády, který pak prakticky státu vládl. Zábavné bylo zejména to, že stejný premiér se udržel u moci asi 30 let, protože si vzal postupně za ženy další ženy z královského rodu, které se staly královnami – Ranavalonu II., která vládla od roku 1868 do roku 1883, a pak Ranavalonu III. Anglický vliv v zemi postupně upadal (důvodem bylo i otevření suezského průplavu a využití nové cesty do Indie), k moci se dostala Francie. V roce 1885 došlo dokonce mezi velmocemi k dohodě - Velká Británie si ponechala Zanzibar a Francie získala Madagascar. Francie žádala královnu Ranavalonu III., aby rezignovala i s celou vládou. Královna odmítla, což vyvolalo vojenské tažení francouzské armády na Antananarivo. Francouzi byli decimováni nemocemi, hladem, ale přesto hlavní město v roce 1895 obsadili a o rok později oficiálně vyhlásili Madagascar francouzskou kolonií. Královna byla poslána do alžírského exilu a královská éra tak na Madagascaru definitivně skončila.

V muzeu skončila většina předmětů, která se z této doby zachovala. Trůny, meče, koruna, předměty osobní potřeby, dary od zahraničních panovníků, portréty členů královské rodiny, obrazy zahraničních vyslanců. Měli tu dokonce občas i anglické popisky a celá expozice byla rozumně krátká, což jsme ocenili.

Cestou zpět do centra jsme si koupili mapu západní části Madagascaru, kolem města Morondava, protože tam strávíme poměrně dost času. Stála 40 tisíc MGF a byla podrobná. Splnili jsme i povinnost v podobě pohlednic domů, na hlavní poště sice známky neměli, ale poslali nás do speciálního oddělení v jiné

budově, kde už známky prodávali. Madagascarské známky s opičkami a přírodou jsou krásné a u filatelistů oblíbené, že by suvenýr? Zastavili jsme se v jednom z mála zdejších supermarketů a nakoupili na další cestu nějaký sýr (nějaký znamená Veselou krávu, jedničku na globálním trhu sýrů), čaj, vodu a pečivo. Jsme připraveni na všechno.

Doma jsme povečeřeli bagety a povídali si s Pavlem. Jeho malgašští příbuzní jsou z našeho nápadu projet se samostatně po ostrově značně vyděšeni. Nemyslíme ale, že by se to zakládalo na nějakých konkrétních zkušenostech, spíš oni sami nikdy po Madagascaru necestovali. Bude-li to obdobné jako jejich strach pustit nás samotné do města, pak to bude zcela v pohodě. Pavlovy znalosti o rodné zemi jeho ženy jsou bídné. Zasněcovali jsme ho do našich plánů, aby aspoň někdo v případě nutnosti věděl, kde jsme, a on mě zcela dostal svou otázkou, co je to ten baobab. „To je nějaký zvíře, nebo kytka?“ ptal se. Snažili jsme se ho trochu vzdělat, ale nevím. Dostali jsme druhou večeri, rybu s rýží a výborný ovocný salát. Po jídle jsme chtěli trochu zredukovat svá zavazadla, ale máme s sebou opravdu jen to nejnnutnější, tak se to moc nepodařilo. Letenky a nějaké peníze jsme si nechali jako zálohu u Pavla, snad to neztratí. Chystá se s rodinou k moři, nějaký příbuzný jim půjčí auto. Napnuli jsme si na noc moskytiéru, zapálili vonnou esenci proti komárům a šli spát.

Středa 17.9.2003, 5.den **Antananarivo - Antsirabe**

Vstávali jsme v šest ráno, nasnídali jsme se, dobalili poslední věci a chvíli po sedmé jsme za sebou zabouchli dveře domu. Na nádraží jsme šli pěšky, jsme přece zvyklí z Prahy chodit. Cestou na nádraží jsme prošli trhem plným čerstvých jahod. Před nádražím se na nás opět vrhli nadháněči, kteří nám vnucovali své dopravní společnosti, ale nenechali jsme se. Na místě nás ale stejně odchytili. Chtěli za jízdu 40 tis MGF za osobu, ale odmítli jsme. Zahlédli jsme nějakou bělošku, ta řikala, že do Fianarantsoi platila 45 tisíc a je to dvakrát tak daleko. Slevili na 30 tisíc MGF, my jsme řekli, že maximálně 50 tis MGF (250 Kč) za oba. Nechtěli, tak jsme šli dál, nakonec ale s naší cenou souhlasili. Asi na nás ale stejně vydělali, posléze jsme pochopili, že lístky se prodávají v kancelářích kolem nádraží a ceny jsou pevně

stanoveny státem a liší se jen minimálně v závislosti na pohodlnosti a rychlosti vozidla. Nastala fáze plnění vozu. V Evropě by se do podobného auta vešlo cca 8-10 lidí. Nás jelo nakonec 22, z toho 16 dospělých. Funguje to tak, že se autobus naplní tak, že se tam už nikdo nevejde, pak se jede a cestou se sbírají další (v našem případě další dva). Plně tedy platí pravidlo, že když se do vozidla vejde n platících pasažérů, vejde se tam minimálně ještě n+1 dalších platících cestujících (platí za předpokladu, že se do auta vejde aspoň jeden cestující).

V autě řvala hudba, nějaké koledy nebo náboženské songy, slečna sedící za námi procítěně zpívala s sebou. Pro případ, že by se někomu udělalo špatně, mají v autě připraveny igelitové pytlíčky. Situace nastala asi po dvou hodinách jízdy, paní se spoustou dětí byla nucena pytlík použít a pak ho bez rozpaků vyhodila oknem ven.

Poté, co jsme se vymotali z města, jsme to po dálnici NR 7 docela kalili. Krajina kolem hlavního města byla členitá, odlesněné kopce, terasovitá políčka se zeleninou, kolem stály domky z červených cihel, které se tu z hlíny vyřezávají a kolem silnice také hned vypalují. Podle stánků u silnic se dá poznat, čím se lidé v oblasti živí. Potkávali jsme stánky zaměřené na prodej ananasů, na určitý druh zeleniny, na vyřezávané mísy a podobně. Zajímavé byly v jednom údolí modely nákladních aut a trucků vyrobené, jak jsme později zjistili, z různých odpadních plechů, konzerv atd. Z auta ovšem zmenšeniny vypadaly úžasně, jako zhmotnění nějakého dětského snu. Dobré byly i pletené tašky, ošatky a košíky – to by mohl být hezký dárek, kdyby se tu stavělo...

Na dálnici jsme se poprvé setkali s policií, která, jak jsme viděli při dalších cestách, je na silnici hodně častým jevem. Fungovalo to tak, že policista zastavil auto a nechal ho odstavit ke krajnici, pozdravil se s řidičem, ten mu dal desky, kde měl všechny papíry. Policista obešel vůz, pečlivě si ho i se všemi cestujícími prohlédl, něco řidiči vytkl, ten zaplatil drobnou částku a mohli jsme jet dál. Nikdy ale policistům nevadil počet cestujících ve voze, který téměř vždy několikanásobně převyšoval kapacitu vozidla. Viděli jsme ale i variantu, kdy řidič rovnou dal policistovi do ruky drobnou

bankovku a ten mu za ni věnoval například pomeranč, kontrola se tak úžasně zrychlila. Někdy se bankovka nacházela mezi řidičovými papíry. Vzhledem k tomu, že nás policisté stavěli zhruba po 100 km, v okolí velkých měst i častěji, musí to být výnosná práce, ta služba pro stát. Vše se ovšem dělo v klidu, za zjevně domluvených a oboustranně prospěšných podmínek. Někdy policisté auto zastavili, ale nekontrolovali, protože chtěli svést. To bylo pro řidiče ještě výhodnější, protože další policisté pak auto s uniformovanou osobou na palubě zpravidla nestavěli, případně hned pouštěli dál. Pokud se diskuse s policisty protáhla, využili ji ostatní cestující k cigaretě. Tady kouří snad všichni, občas i za jízdy ...

Cestou do Antsirabe si cestující vynutili v jedné vsi přestávku na oběd. Vše proběhlo v neuvěřitelné rychlosti. Všichni naběhli do lokálu jedné z mnoha restaurací u cesty (zvané hotely), okamžitě před nimi stál talíř s rýží, ke kterému si objednali nějakou přílohu. I o nás se postarali, volná místa u stolu našli. Co si ale objednat, když je jídelní lístek napsaný na tabuli křídou v malgaštině? Pochopila jsem steak s bramborami, tak jsem ho chtěla. Odnesli nám tedy rýži, ale za chvíli se ukázalo, že steak nemají. Nebo brambory? Zase přinesli rýži, tak jsme ukázali, ať nám přinesou to stejné, co měla paní vedle – nějaké smažené maso. Přinesli vařené, přičemž jedna porce byla příšerně tlustá. Nějak jsme se dohromady najedli, rýže se sníst ani nedala, porce pro člověka odpovídá tak dvěma instantním sáčkům. Celé to stálo asi 2 eura. Zaplatili jsme, naskákali do auta a zase frčeli, trvalo to asi 20 minut.

Po jedné hodině jsme dojeli do Antsirabe, v době francouzské koloniální vlády oblíbeného lázeňského města. Kolem města se hodně pěstuje zelenina, neb je tu zřejmě úrodná půda. Vždycky, když se nám někde na Madagascaru chlubil s úrodou, říkali: „Tady rostou brambory jak v Antsirabe“. Město samotné leží asi 1500 metrů nad mořem a vyrábí a prodává se tu nejvíc polodrahokamů na ostrově. Od ostatních měst se nepřehlédnutelně liší v tom, že tu nejezdí taxíky ani jiná obdobná motorizovaná doprava, veškerou místní přepravu tu totiž zastanou rikši, zvané pousse-pousse. Barevné, většinou červené kárky vzadu s originálními obrázky přírody, zvířat, krajiny.

Vepředu se do káry zapřáhne bosý muž a v běhu pouce-pouce táhne. Nelehká práce, zvláště je-li terén trochu zvlněný. Ještě než nám sundali ze střechy minivanu batohy, už se na nás provozovatelé pouce-pouce vrhli a nabízeli svezení zejména kamkoliv. Odmítli jsme, nelíbí se nám to, nejezdili jsme v rikše ani ve Vietnamu, je to takové koloniální...

Po svých jsme vyrazili do města, když jsme předtím poradili směr francouzské dvojici, co se moc neorientovala. Celou cestu jsme ignorovali nabídky ke svezení, a to byli někteří rikšisté opravdu vytrvalí. Prošli jsme kolem budovy vlakového nádraží (ano, do Antsirabe vedou koleje, ovšem vlak po nich, z nám neznámých důvodů, prostě nejezdí), zorientovali jsme se v mapě města (trochu jsme si zašli) a zjistili jsme, že stojíme na ulici Mórice Beniowského, toho madagaskarského krále slovenského původu. To jsme si museli hned vyfotografovat.

Prošli jsme centrem, které je tvořeno jednou hlavní silnicí s obchody, hotely a bankami, a začali jsme si hledat ubytování. Vyhlídnutý hotel se v dané ulici ale vůbec nenacházel. Nechtěli jsme bydlet v nejdražších hotelích na hlavní třídě, tak jsme podle jedné reklamy zahruli do ulice vedoucí vlevo od silnice. Stála tam taková vilka s nápisem Hotel La Joie, vypadalo to docela dobře. Nějaké dítě zavolalo paní domácí, ta mě vzala do patra, ukázala pokoj za 50 tis MGF, což byla přijatelná cena, nebylo co řešit. Koupelna a WC sice na chodbě, ale zato balkon a umyvadlo v pokoji. Navíc se ukázalo, že tu teče teplá voda, což je v malgašských hotelích podobného typu vcelku vzácnost (a nejen v hotelích). Paní se vyptala, kam chceme jet dál, a vzala si od nás pasy. Po chvíli ale přišla zpět, protože nebyla podle našich pasů schopná vyplnit registrační karty, tak jsme to museli udělat sami.

Rozhodli jsme se jít do města, v plánu jsme měli cyklo-výlet k jednomu z okolních jezer (pokud by se nám podařilo rychle najít půjčovnu kol), potřebovali jsme ještě vyměnit nějaké peníze, protože banky na Madagaskaru fungují jen pár hodin denně a ne všude se na ně narazí, a taky jsme se chtěli podívat, jestli by se odsud nedalo nějak zařídit plánované splutí řeky Tsiribihiny. Podle průvodce se to v tomto městě mělo pořádně levněji, než v Taně. Tuhle poslední starost z nás sňala paní domácí sama, protože když jsem jí cestou ven donesla

registrační lísky, představila nás průvodci, který vlastní pirogu a organizuje výlety po řece – ať si s ním prý promluví. Byl to horor. Průvodce mluvil pochopitelně jen francouzsky, ovšem já jsem se svou jazykovou znalostí nebyla na podobný typ rozhovoru zrovna připravena. Navíc, jestli něco nesnáším, tak je to smlouvání, a smlouvání v cizím jazyce zvláště. Pán nám nejprve ukázal fotografie (mimořádně nevalné kvality) – chameleón, želva, bílý mladík s průvodcem na piroze, dokonce krokodýl! Pak se začal prokazovat nejružnějšími osvědčeními o tom, jak moc je autorizovaný průvodce, ukazoval průkaz totožnosti atd.(moc si na něm tedy podobný nebyl...) Jmenoval se Jean Luis. Pak nám vypočítával, co všechno by nám na výletě zařídil: na třídní výlet by to byla piroga, jídlo, zvířata, průvodcovské služby, zaplacení nějaké daně a ještě odvoz zebu povozem po skončení plavby do civilizace. Ovšem cena byla přílišná – chtěl 800 tisíc MGF za osobu, což nám nepřišlo adekvátní. V Lonely planet (údaje z roku 2001) tvrdili, že cesta se dá individuálně pořádně za 400-500 tisíc MGF, organizovaně tak za 700 tisíc MGF. Tak jsme odmítli, přičemž argumentace se pro mou ubohou znalost slovní zásoby omezila na konstatování, že je to pro nás moc drahé. Pán slevil na 700 tis, ale ani to jsme nebyli ochotni akceptovat. Řekli jsme, že jsme schopni zaplatit mu milion dohromady, víc ne a že se jdeme podívat do města, co se tu nabízí. Asi to nebyla špatná cena, protože nakonec na milion kývl. Vyptala jsem se ještě dle možností na podrobnosti – kdy vyjedeme, kde budeme nocovat, co budeme pít atd., a sepsali jsme písemnou smlouvu. Zaplatili jsme polovinu obnosu jako zálohu a domluvili se, že nás zítra v 8 vyzvedne, v normálním taxi-brousse odjedeme do Miandrivaza, tam přespíme a v pátek ráno vyrazíme na řeku. Doufali jsme, že to klapne, protože jednání mě zcela vyčerpalo a v dohledné době bych odmítala absolvovat další.

Rozloučili jsme se s naším novým průvodcem a šli konečně do města. Bylo čtvrt na 4 a cyklo-výlet tak padl (v 6 je tma). Museli jsme vyměnit peníze, dalších 200 euro, protože náš výlet po řece skončí v neděli někde v pustině, tak abychom měli nějakou zásobu. Výměna trvala snad dvacet minut – spousta úředníků se musela podívat na naše bankovky a podepsat se na příslušný formulář. Poté jsme se šli podívat na zdejší slavné lázně, ležící u jezera Ranomafana.

V době Francouzů sice byly termální lázně proslulé, dnešní stav byl ale žalostný. Zpustlé, špinavé, byť zřejmě v nějaké podobě stále v provozu. My jsme si dovnitř netroufli, stačil nám pohled zvenčí. Udělali jsme si malou procházku kolem jezera, jakýsi stařík nám ukazoval pramen s bublající teplou minerálkou, která je prý dobrá na žaludek. Chtěl se fotit, ukazoval své záběry s turisty, nějaká paní hned pro mě chtěla trhat květiny, aby mi to na fotografii slušelo, ale odmítli jsme.

Prošli jsme si město, kromě katedrály a starého koloniálního a nyní luxusního hotelu toho k vidění moc nebylo (když jsme se za dva týdny vraceli přes Antsirabe zpět, ukázalo se, že město je mnohem větší a rozlehlejší, což jsme ovšem netušili). Rozhodně tu ale bylo mnohem míň lidí, aut a špíny než v Antananarivu, což bylo příjemné. Nakoupili jsme bagety k snídani, já jsem si dala nějaký mastný piroh (prý riskuji, říkal Tomáš) a na trhu jsme si koupili za 500 MGF půl kila mrkve. Opět jsme museli odmítat řidiče *pousse-pousse* a tady spoustu žebraček s malými dětmi. Ještě jsme nahlédli do areálu jakéhosi kláštera kousek za hotelem a s prohlídkou města jsme skončili. Horká sprcha! Horký čaj! Fungující ponorný vařič! Na pokoji se ukázala jediná skrytá vada našeho hotelu, a sice sousedství s jakousi křesťanskou modlitebnou, kde se fanatici zpěvem a provoláváním lásky k bohu snad přiváděli do transu. Děti ze sousedního domu pak taky nebyly z nejtěšších, řvaly, matka na ně křičela, psi štěkali. Snad půjdou všichni spát a křesťany Bůh spasí!

V Antsirabe byla snad ještě větší zima než v Taně. Protože jsem si ve zdejší horké vodě umyla vlasy, musela jsem jít spát v zimní čepici, abych nezmrzla.

Čtvrtek 18.9.2003, 6.den **Antsirabe – Miandrivazo**

V půl sedmé jsme vstali, uvařili čaj a sbalili se. Ve ¾ na 8 jsme sešli dolů, zaplatili za nocleh a zjistili, že průvodce v 8 nepřijde, protože se prý pro nás zastaví až v 9 přímo s autem, a že pro

nás už zajistil v taxi-brousse protekční místa vedle řidiče. Tak jsme čekali, Tomáš si šel na ulici vyfotit pár rikš, pak jsme se vyměnili. Chvilí před devátou přišel Jean Luis a přivedl Pierra, mladého Francouze, který s námi pojede na řeku. Odešel s tím, že se vrátí za 15 minut i s autem. Pierre byl v šortkách a měl ošklivě odřenou nohu, při chůzi se opíral o improvizovanou hůl. Prý se dva dny před odjezdem vyboural na motorce. Studuje techniku v Paříži a na Madagascaru bude měsíc.

Ve čtvrt na deset přijel taxi-brousse, tentokrát osobák, zjevně už plný, neb v něm sedělo 6 lidí. Kde budeme sedět my? Naložily se naše batohy, Pierre si sedl ke dvěma dámám do druhé řady, ve třetí řadě seděli už tři lidé a my dva jsme se vměstnali na jedno sedadlo vedle řidiče. Nic moc, první varianta nešla, museli jsme se vyměnit a já si sedla k okýnku, protože Tomáš se sem nevešel a narážel hlavou do stropu. Na sedačku k Pierrovi a paním si přisedl ještě průvodce a mohlo se jet – bylo nás 10.

Projeli jsme Beffato, město asi 20 km na západ. Krajina kolem docela depresivní, hory holé, odlesněné, vyschlé. Sem tam ještě nějaké to políčko s rýží a zeleninou, ale dál už méně a méně. Kolem cesty domečky z červených cihel, na silnici se sušila rýže. V 11 jsme stavěli na oběd. Dali jsme si rýži a maso ze zebu, chutnalo to jako český guláš a bylo to hrozně levné – dohromady za 5 tis MGF (25 Kč). Jen vodu na zapíjení jsme odmítli. Po obědě šel průvodce na trh nakoupit nějaký ananas a banány a nás nechal napospas. Udělalo se horko. Pierre si sedl u silnice a za chvíli byl obklopen dětmi – on si s nimi ale povídá rád. My jsme hledali útočiště u místní pošty. Přišel se nám představit místní policista. Chtěl mluvit s Tomášem, ale měl s francouzštinou vážně smůlu, musel se spokojit se mnou. Snažil se mi vysvětlit, že je důležitá osoba, neboť je strážník a zodpovídá ve vsi za pořádek. Zajímá ho, zda máme v pořádku imigrační papíry. Sdělila jsem mu, že projíždíme, že jedeme s naším průvodcem z Antsirabe do Miandrivaza a že samozřejmě máme víza. Řekl, že to předpokládal a že je tedy vše v pořádku. Pak se ptal, odkud jsme. Česká republika? To je v Africe, nebo v Americe? Tak jsem říkala, že v Evropě, u Německa, pokýval chápavě hlavou. Bohužel už

jsme pak museli jet, tak se naše slibná konverzace nemohla dále rozvíjet.

Stavěli jsme ještě na krátkou zastávku uprostřed hor, pak když si náš řidič potřeboval vyměnit něco s řidičem protijedoucího vozidla, poté v jedné vesničce, kde jedna cestující potřebovala něco vyřídít z auta příbuzným, a nakonec ještě v řidičově rodné vsi. Jinak byla cesta plynulá, jen se udělalo velké horko, se kterým jsme vůbec nepočítali.

Před druhou jsme dorazili do Miandrivaza. Řidič rozvezl ostatní cestující po městě a nás odvezl k hotelu La Gite de Tsiribihina. V recepci tu seděla běloška, pokoj docela ušel (východ na terasu, moskytiéra, větrák a vonné spirály proti moskytům v ceně 65 tisíc MGF), tak jsme tu zůstali. Vystoupil tu i průvodce, jen Pierre odjel podívat se po něčem levnějším. Prý se tu zítra ráno všichni potkáme.

Převlékli jsme se do kratšasů a zpocení se usadili na terase. Horko. Jak je možné, že je tak různé klima 200 km od sebe?! Nějakou dobu jsme relaxovali a pak si šli prohlédnout město. Hned za penzionem tekla řeka. Nebyla to Tsiribihina, ale její přítok Mahajilo. Široká, obrovská, bez kousku stínu. To bude něco! Vesnici tvořily tři ulice, v krámcích kolem všude stejný sortiment – oblečení, sušenky. Ale mají tu kino a dnes hrají Terminátora 3 a pár dalších ukrutně akčních filmů. Z kinosálu se ozýval řev. Chtěli jsme koupit něco k večeři, ale bagety měli jen u jednoho stánku a vypadaly nečerstvě. Vzali jsme aspoň 5 lahví vody, byly tu dražší než v supermarketu v Taně (stály 3 500 MGF).

Vrátili jsme se do hotelu pokračovat v siestě. Malgaši na plácku naproti hráli náruživě petangue. Kolem páté jsem ještě jednou vyrazila učinit pokus koupit bagety. Asi se tu nepeče, musela jsem vzít ty oschlé. Koupila jsem ještě další vodu, protože tu nemáme zahrnutou v ceně výletu. Jean Luis si přišel pro druhou splátku výletu, říkal, že pro nás přijde v 7. Pak jsem ho ještě zahlédla sepisovat smlouvu s dalším turistou. Ve městě jsem potkala spoustu bělochů, mimo jiné i včerejší Francouze z Antsirabe. Zřejmě se na řece všichni potkáme. Zbytek dne stráven četbou (pustila jsem se do Zolova Zabijáka), pitím čaje

(Tomáš sice musel uříznout kus kabelu z čelovky, aby získal potřebný kus drátu do zásuvky, ale podařilo se) a konzumací rozteklé čokolády. Tomášovi nebylo dobře, jeho žaludek se stále nebyl schopen vyrovnat se zebru masem od oběda. Vařil si z domova dovezené bylinky a polykal Gastrogel. Ventilátor nebyl schopen profouknout naši moskytiéru a ještě navíc dělal hrozný rámus.

Pátek 19.9.2003, 7.den **Řeka Tsiribihina I.**

Vstali jsme před 6, abychom měli čas sbalit, než v 7 přijde Jean Luis. Na náměstí před hotelem to už dávno žilo – hrál se basketbal. My jsme se však evidentně stále ještě neztotožnili se zdejším stylem pohody a bezstarostnosti. Když se řekne 7, tak se přece nemyslí v 7, ještě je nutné se nasnídat, nakoupit zásoby, zajít na místní národní výbor a zaplatit daň a udělat spoustu dalších věcí, než dojde na sraz s turisty... ostatně v 7 nebylo ani komu zaplatit za hotel, žádná zodpovědná osoba nebyla nablízku, nakonec si od nás vzala peníze servírka. Seděli jsme dole na terase a čekali. Tomášovi stále nebylo dobře. Ve čtvrt na 8 přišel Jean Luis s Pierrem a představil nám dalšího cestujícího Francouze - Jeana. Nechali si u nás věci a šli dělat věci výše uvedené – snídat atd. Pustila jsem se opět do Zoly, Tomáš usnul natažen na lavičce.

Asi za hodinku se průvodce s ostatními znovu objevili, mezitím se na terase kdoví odkud zjevili další Evropané dožadující se snídaně atd. Po půl deváté náhle akce. Prý jdeme k lodím. Koupila jsem ještě jednu vodu, Jean Luis tvrdil, že člověk by měl mít dvě lahve vody na den. OK – máme tedy 12 lahví. Pirogy vypadaly úzké a nestabilní. Opravdu se vypravíme na něčem tak vratkém na vodu? A vejdeme se? Plavidlo se značně podobalo pravěké lodi z jednoho kusu dřeva, co máme vystavené v Národním muzeu. No, z jednoho kusu stromu rozhodně bylo. Velmi pomalu se začalo nakládat, batohy se strčili tak, aby se o ně dalo opírat. Před odplutím jsem věnovala prázdnou láhev od vody okounícímu dítěti – udělalo mu to radost. Náš odjezd vůbec přilákal spoustu zvědavců, přišla i žena v klobouku nesoucí v ruce živá kuřata svázaná za nohy. Ta se stala našimi spolucestujícími a jednou z budoucích večeří. Nasedli jsme do pirogy, doprostřed k našim objemným zavazadlům, a vezli jsme se

jako „porcelán“. Spolu s námi nastoupili i dva „pirožníci“ a pádlaři Mami a Baptiste. Pierre a Jean jeli na lodi, kterou ovládal pouze Jean Luis.

Řeka byla široká jako Vltava, břehy holé. Nejprve jsme přepádlovali na druhou stranu řeky a naložili ještě jeden pytel, asi s rýží. Pak si šel jeden z našich pádlařů odskočit a dobíhal nás po břehu. Malgaši jsou tvrdí. Mami před odražením zjistil, že si v lodi nemá na co sednout, tak si přivalil a do lodi naložil kámen a sedl si na něj. My máme dřevěná sedátka, polo-sedíme, polo-ležíme a je to docela pohodlné. Jen do lodi trochu teče, ale dá se to snést.

Na vodě bylo horko, slunce pražilo, nestačili jsme se mazat. Rozhodně jsme ale dopadli lépe než Pierre, který večer vypadal jako rak. Evidentně si z toho ale nic nedělal. Řeka vypadala špinavě, ale nebyla to žádná průmyslová špína, spíše hlína spláchnutá ze břehu. Pirožníci ji ostatně normálně během plavby občas pili... Jinak je to ale krajina nedotčená, žádný nepořádek na břehu (igelity, lahve, rozbité sklo), jak jsme zvyklí od nás. Na hladině pluly vodní rostliny s nafouknutými stonky, které je držely nad vodou. První den nebyl kolem řeky žádný velký přírodní ráj, jak jsem si představovala, ale minimálně vodní ptactvo bylo zastoupeno hojně. Tolik ledňáčků jsem v životě neviděla. Pak taky různé druhy bílých elegantních volavek, strak atd.

Kolem půl dvanácté jsme zakotvili pod velkými stromy na oběd. Dostali jsme bagety, k nim sardinky a sýr Veselá kráva, taky banány a pomeranče a jako desert nakrájený a oloupaný ananas. Výborné. Jen jsme se cítili trochu trapně – Malgaši zůstali na sluníčku u lodí a vařili si rýži. Člověk si připadá jak koloniální vykořisťovatel... Postupně jsme se pod stromy sešli s ostatními výpravami bělochů – zřejmě oblíbené místo poledního klidu. Objevily se tu děti z blízké vesnice, dostaly od nás pro ně zřejmě skvělé dárky – prázdné PET lahve od vody. Děkovaly. Bohové musí být šílení... Polední pauza trvala do půl druhé, pak jsme opět nasedli do pirog. Jeli jsme teď ve skupině celkem 4 lodí, přidal se k nám francouzský pár a pak loď tří Francouzek, které se pilně

věnovaly opalování v bikinách. Strachem z rakoviny kůže evidentně netrpěly. Zažili jsme vzrušení – najednou si Malgaši začali na něco ukazovat na břehu a rychle k němu zamířili – chameleón. Vzali ho na pádlo, fotoaparáty cvakaly, kamery bzučely, chameleón vypadal, že se bojí. Ovšem příklad toho, jak vypadá ochrana přírody v praxi, nás teprve čekal. Kanoe Jean Luise byla už moc vpředu, takže aby chlapci nepřišli o zážitek s exotickým zvířetem, vzal Mami chameleóna na loď.

Nejprve nám ale spadl do vody, protože se po pádle na Mamiho sápal a ten se ho bál, tak ho shodil. Chameleón není dobrým plavcem. Tak jsme si ho posadili na příď. Pak se koupal ještě jednou, protože se pokusil blízko břehu uprchnout – marně. Teď ho ovšem zachránil Baptist a umístil chameleóna na Tomášův batoh – Tomáš tak mohl zkusit makrofoto. Konečně jsme dohonili první pirogu a zvíře předali. Pustili ho pak na břeh, ovšem pár kilometrů od místa, kde jsme ho našli...

Kolem řeky rostlo rákosí, rýže, sem tam nějaký strom. Často se na břehu objevovaly chýše a u řeky či v řece koupající se děti. Jednou jsme potkali celou vesnici, která se právě brodila řekou z jednoho břehu na druhý. Pěkné. Nazí mladíci zakrývající si před námi rukama přirození. Řeku brodily i zeby, teď v období sucha byla řeka tak metr či dva pod svým letním normálem, docela mělká. Nutilo to naše pádlaře neustále křížovat od břehu ke břehu a hledat hluboká místa k projetí. I tak jsme občas uvázli a museli do vody brodit. Čím jsme byli níž po proudu, byla řeka víc „zabydlená“ – lidmi i stromy. Až odpoledne jsme konečně vpluli do řeky Tsiribihiny. Malgaši na lodi začali zpívat malgašské populární písně..

Na vodě jsme byli asi do 5, pak jsme přistáli u písčité pláže, kde hrozně foukalo. To náš stan z Hypernovy nemůže přežít, i když se nám ho podařilo postavit. Ukázalo se, že Pierre má ještě příšernější stan než my. Druhá skupina bělochů zastavila o pár stovek metrů proti proudu a postavila si moskytiéry. Malgaši začali vařit večeri, my jsme fotili pirogy. Na východě se setmělo a evidentně tam přišlo, za chvíli se rozpršelo i u nás. Naházeli jsme věci do stanu a

vytáhli deštníky. Jean Luis vytvořil z PET lahví svítilny, dal do nich svíčky a mohlo se večeřet. Měli jsme rýži, polévku ze zebu, brambor a další zeleniny. Bylo to moc dobré, chuť nám kazila jen skutečnost, že všechno vařili ve vodě z řeky. To se moc s našimi zásadami zdravého pobytu a zejména přežití moc neslučuje. No nazdar, co tohle s námi udělá? Ale co, infekční oddělení v Motole jsem si prohlédla, tak vím, do čeho jdu... Další problém byl s porcemi – to se prostě nedá sníst. Možná to není zdvořilé vracet jídlo, ale nedá se nic dělat. Během jídla přestalo pršet.

Po večeři jsme šli spát, ovšem byl to v našem stanu značně obtížný úkon. Ukázalo se totiž, že náš stan má skryté vady, byť byl nejlehčí a nejmenší z celého supermarketu.

1. je malý a dohromady s batohy se v něm spát nedá. Co ale dělat, když prší a batohy venku zůstat nemohou? Když se chce jeden ve stanu otočit, měl by z něj nejdřív vylézt...
2. neventiluje. Jak taky, když má jen jeden otvor na větrání? Stabilně je tak ve stanu jako v prádelně – 100 % vlhkost, která stéká po stěnách... Spát s otevřeným vchodem nejde kvůli moskýtům....
3. neustále se mu lámou tyčky...

Inu měl mě varovat už návod začínající slovy: Vážený zákazníku, gratulujeme. Zakoupil jste si kvalitní výrobek...

Tomáš si nakonec vzal moskytiéru a šel spát ven. Pro jednoho člověka menší velikosti (pro mne) je stan tak akorát.

Sobota 20.9.2003, 8.den **Řeka Tsiribihina II.**

Hned po rozednění v 6 hodin jsme vstali a sbalili. Snídaně byla sladká - čaj a bageta s pomerančovou marmeládou. Na výběr bylo i kafe s kondenzovaným mlékem, to ale pili jen Malgaši, Evropané zvolili čaj. Tomáš nesnídal vůbec. V noci mě poštipali moskyti a na nohou se mi objevila nějaká vyrážka. Čeká mě den v dlouhých kalhotách.

V sedm jsme vyrazili na řeku. Přiblížili jsme se horám, pohoří de Mera. Většinou odlesněné, ovšem v méně přístupných částech se kousek lesa zachovalo. To muselo být pěkné, když tu byly stromy... Nad námi létaly husy a kachny, slunce se zatím moc neukázalo, příjemné. Malgaši opět zpívali – měli jsme s sebou vzít diktafon. Cestou jsme potkávali muže bidlující na pirogách proti proudu. Zní to šíleně, ale zdá se, že poté, co loď opustí turisté, tak se s ní pádlaři vracejí několik dní zpět ... Žádná přeprava zpět nákladními auty... Dřina.

Počasi se umoudřilo, přes den bylo polojasno, slunce za mraky. Dopoledne byla řeka dost mělká, několikrát jsme museli vylézt z lodě a tlačili z písku. Dlouhé kalhoty na brodění nic moc, špinavá řeka, to zas budu vypadat. Také jsme jednou stavěli u jedné vesničky, Baptist potřeboval nové pádlo. Prohlédli jsme si rýžové pole, jen nechápu, jak se ta rýže vlastně seje.

Konečně jsme mohli vidět lemury. Měla jsem zásluhu, protože první opice jsem objevila já. Byl to párek lemurů verrseax's sifaka s mládětem, bílé s černým obličejem. Opice srandovně skákaly, vzpřímeně, jen na zadních nohou, jako Maxipes Fík na pérech. Připluli jsme až blízko k nim, vůbec jsme jim nevadili. Další lemuři už nebyli tak blízko, až v koruně stromů, zato ale celá tlupa. Tentokrát menší, tmaví, s dlouhým ocasem. Oba druhy jsme pak potkali ještě několikrát. Celé dopoledne jsme jeli zalesněnou částí hor, což byla prima změna. Palmy, lijány. Některé stromy byly opadané – inu zima.

Pirogy mezi sebou závodily, občas jsme vyhráli, ale jen na krátkou trať. V poledne jsme zastavili u skály a průvodce nás odvedl ke krásnému vodopádu. Modrá voda, jak na stříbrném jezeře. Všichni se vrhli do vody, já jsem se musela vrátit k lodi pro plavky. Zachránila jsem (aspoň na chvíli) život slepici, která se rozhodla spáchat sebevraždu a jít se utopit. Než jsem se stihla vrátit k padající vodě, vyšli ostatní zatím stezkou v pralese nad vodopád, odkud hlasitě povykovali. Koupání bylo skvělé, voda příjemná. Dělalí jsme fotka a la ideální dovolená. Měli jsme docela hlad, tak jsme se vrátili k lodi. Jídlo bylo skoro hotové, ale čekalo se na ostatní. U vodopádů se sešli snad všichni běloši z okruhu 200 km. I naši

Francouzi z Antsirabe. Podivný byl postarší obtloustlý běloch, který měl s sebou kromě lidí na pádlování i tři krásné Malgašky – že by si je také pronajal? Konečně se všichni vrátili a mohlo se jít. Výborné špagety s rajčaty, cibulí a sýrovou omáčkou. K tomu bageta, ananas, banány. Sardinky jsme odmítli, Jean Luis je zase pečlivě uschoval. Pierre s Jeanem své sardinky otevřeli a rozhodli se je věnovat pirožníkům, kteří se jinak živí jen suchou rýží. Celý den pádlovat po řece, která neteče, občas proti větru... tvrdá práce. Pádlari se na sardinky vrhli docela s potěšením. Opět se objevily děti z vesnice, tak od dvou do pěti let věku, i s maminkou. Měly radost, dostaly PET lahve a od Francouzek dokonce pár fixek. Během oběda nás oslovil nějaký Malgaš, který nám nabídl, abychom se připojili k jeho skupině turistů na výlet na Tsingy. Prý má v jeepu ještě volno. Když jsem se ptala za kolik, řekl, že to ještě probereme. Snad ho ještě potkáme.

Ve dvě jsme odrazili od břehu. Foukal vítr, dělaly se vlny, těžká práce. Řeka se odpoledne zase rozlila, hory ustoupily. To jsem zvědavá, zda ještě uvidíme nějaká zvířata. Bylo tu i víc lidí, dokonce jsme potkali dvě větší motorové lodě. A zase rodiny a mávající černoušci na břehu. Odpoledne jsme hodně odpočívali a podřimovali.

Zakotvili jsme až v půl šesté, Mami s Baptistem už začínali reptat. Stanovali jsme opět na písečném břehu, je příjemné, že se člověk nemusí bát chodit bos. Postavili jsme stan a vedle něj rovnou na konstrukci ze tří větví moskytiéru. Nebude-li pršet, budeme spát venku. Malgaši zařizli slepice a začali vařit večeři. Courali jsme se po pobřeží, trochu fotili. V dálce byla bouřka, občas se to od mraků odlesklo a ozářil se celý pruh oblohy. Na nebi se objevil Mars, pak další hvězdy, z nichž jsme ovšem žádnou nedokázali identifikovat, ani ten pověstný Jižní kříž. Večeře byla v půl osmé, kuřata s rýží, brambory a zelenina v polévce. Dobré, ale bylo toho hodně. Usnuli jsme pod moskytiérou, ale asi za hodinu začalo pršet, tak jsme se museli vrátit do stanu. Bylo to příšerné, k zadušení. Ve ¾ na 12 jsme se zase přesunuli ven, moskytiéra už zatím uschla. Jako když pejsek s kočičkou prali prádlo, ve 2 zase

děšť, návrat do stanu. Naštěstí dostal Tomáš spásný nápad – nacpat batohy do bivačovacích pytlů, který bůhvíproč táhne s sebou. Pak už se to přežít dalo, byť jsem se ještě nad ránem přece jen šla na chvíli prospat na čerstvý vzduch. Ach ten stan...

Neděle 21.9.2003, 9.den Řeka Tsiribihina III.

Po noci plné přesunů jsme vstali v půl šesté. Tomáš měl stále střevní problémy, takže dnešní mimořádnou lahůdku k snídani, smažené hranolky, odmítl. Možná si opravdu Malgaši myslí, že tohle obvykle snídáme... Tak jsem si k nim dala ještě obvyklou nedělní dávku antimalarik.

Věci ze stanu byly mokré, ale nedalo se nic dělat, sbalili jsme a v 7 odrazili. Lehce zataženo. Míjeli jsme políčka s tabákem. Kolem řeky se zvedaly nízké kopce s opadanými stromy. Jean Luis, jehož francouzštině stále moc nerozumím a začínám mít pocit, že to není jen můj problém, mi naznačil, že pro nás s průvodcem vedlejší skupiny domluvil výlet na Tsingy. Chci to vidět. On sám se prý vrací po silnici do Antsirabe a naši pirožníci budou 8 dní bidlovat s pirogami proti proudu.

Během dne jsme několikrát stavěli u jeskyní, kde hnízdili netopýři. Chudáci, občas do nich skoro pralo slunce. V blízkosti netopýřů pak hnízdili další ptáci, volavky, ledňáčci. Udělalo se opět horko. Pozorovali jsme chameleóna, ovšem tentokrát jsme ho po řece nevozili. Stavěli jsme jen jednou na toaletu a pak v poledne na oběd. Písek byl rozpálený tak, že se po něm skoro nedalo chodit. K jídlu bagety, sardinky, veselá kráva, pomeranče a ananas. Po obědě jsme jeli ještě asi hodinku. Nezvládla jsem slunce a hrozně jsem si spálila nohy od kolem dolů. V půl druhé jsme přistáli v domorodé vesnici, jízda končí. Už bylo na čase, v tomhle počasí bych už dál nevydržela. Ale bylo to docela dobré, jen želvy a krokodýl se nějak nevyskytly – s tím krokodýlem to asi stejně bude pohádka.

Ve vsi už seděla skupinka Francouzů z jiných lodí. Dali jsme dětem zase nějaké lahve a pak

jsme fotili. Francouzky rozdávaly bombony, na ty děti samozřejmě zabraly a přiváděly či přinášely další sourozence. Jean a Pierre se rozhodli zůstat ve vsi, přespat a ráno dojet do Belo sur Tsiribihiny nějakou motorovou lodí, pak se uvidí. Rozloučili jsme se a vyměnili jsme si e-maily. Jean Luis po nás chtěl nějaké prachy na pirožníky, nějak se mi to nezdálo, nicméně nějaké drobné jsme jim dali.

Mezitím Malgaši naložili naše batohy na zebu povoz a vyrazili jsme. V Antsirabe Jean Luis říkal, že to budou 2 kilometry. Bylo to kilometrů aspoň pět a zcela příšernou krajinou plnou občasných mělkých vodních toků a bahnišek. Jedno bahno bylo do pasu normálním lidem běžné výšky. Odmítla jsem se svými spálenými nohama vstoupit do něčeho tak odporného a držela jsem se zuby nehty na povozu. Byla jsem sice jediná, Francouzky jsou jiné drsňáčky, ale já chci přežít ještě dva týdny. Horko, strašné. Cestou jsme potkali několik baobabů, úžasné stromy. Asi za hodinu a půl jsme došli/dojeli do vesnice. Jean Luis se mi opět snažil něco sdělit, už jsem se těšila, jak se toho divného člověka zbavím. Pochopila jsem, že se máme o sebe postarat. Před vesnicí jsme narazili na toho průvodce, co nám nabízel Tsingy a který mluvil anglicky, prý se u nás staví večer. Ubytovali jsme se v jakémsi bungalovu bez vody za 25 tis MGF. Ve stejném areálu se ubytoval i Jean Luis s pirožníky. Napsal nám svou adresu a pak chtěl zase zřejmě nějaké prachy, ale nebyl schopen se vymáčkout. Jestli si myslí, že na mě může mluvit ve francouzštině v náznacích, tak to má chlapec smůlu. Navíc jsme za tenhle výlet zaplatili docela dost, takže stačilo. Asi se naštvál, protože se sebral a náhle odešel.

Šli jsme se projít do vsi – nikde nic zajímavého, jen chatrče, vyprahlá země. Kromě našich bungalovů ještě jeden hotel podobného typu, kde bydleli ostatní běloši. Koupili jsme si předražené pivo Three horses beer, nejčastější zdejší značku (cena 10 tis MGF) a vrátili se k našemu bungalovu. Ve stodole tu vrčel generátor, jinak by tu nebyla ani elektřina (v 7 večer se proud vypnul a nastala tma). Uprostřed dvora byl zastřešený prostor se dvěma stoly, kolem byly záhonky s květinami, které paní domu stále zalévala. Sedli jsme si na dvoře a

čekali na nového průvodce, který slíbil přijít s nabídkou na Tsingy. Vzhledem ke zdejším cenám, odpozorovaným zvykům a cenám uvedeným v průvodci jsme si řekli, že jsme schopni a ochotni za něj dát tak asi 80 euro za osobu. Pokud výlet nevyjde, poletíme radši do Toliary a strávíme ušetřené dny v národním parku Isalo. Průvodce přišel, nastínil nám program potencionálního výletu na příští tři dny (1. den přejezd na místo jeepem, stanování, druhý den ráno Malé Tsingy, odpoledne Velké Tsingy s profesionálním průvodcem, pak návrat do kempu, třetí den přejezd do Morondavy, cestou Alej baobabů. K tomu veškeré jídlo i voda, vstupy a průvodce do parku). Znělo to dobře, jen cena nás ohromila. Na první poslech tedy ne, neb jsme se přeslechli a slyšeli 80 euro za osobu, pak se ale ukázalo, že říkal 180 euro. To přehnal, rovnou jsme řekli, že nebereme a díky. Žádné smlouvání, prostě za těchto podmínek si najdeme jinou zábavu. Vzali jsme si naše deníky a dál nic neřešili. Asi ho naše chování překvapilo, nicméně řekl, že OK a odešel. Za chvíli se vrátil a řekl, že jeho poslední nabídka je 120 euro za osobu a ať mu do sedmi přijdeme říct, náš bývalý průvodce ví, kde bydlí. Nechala jsem si to zopakovat, buď slevil ještě jednou, nebo neuměl počítat, nicméně řekl 220 euro za oba a odešel. Probrali jsme to, podle průvodce spočítali, kolik by stálo najmutí vlastního jeepu, zaplacení vstupu do parku a průvodce a řekli si, že teda za tuhle cenu je to sice stále asi neadekvátní, ale už se to dá unést. Tomáš tedy šel za ním potvrdit akceptaci nabídky. Prý měl zrovna svolanou skupinu svých turistů a cosi jim vykládal, náš Jean Luis tam seděl osamoceně s lahví alkoholu.

Program na další tři dny zajištěn. Zůstali jsme ještě venku, paní domácí nám rozsvítila žárovku, a když zhasla elektřina, přinesla i svíčku. Vypili jsme pivo a šli spát. Ráno se ukázalo, že místní moskytiéra nebyla tak úplně bez děr...

Pondělí 22.9.2003, 10.den **Belo sur Tsiribihina – Bekapoka**

Vstávali jsme opět s východem slunce, sbalili jsme, k snídani jsme měli rozteklé müsli tyčinky. Zaplatili jsme opět zametající a zalévající paní a šli na smlouvené místo ke druhému hotelu. Cestou nás zdravily děti, častou přítomností bělochů pěkně zkažené –

chtěly prachy, nabízely, že si je můžeme vyfotit. Hotel jsme našli, ale nikde nikdo, natož jeep. Francouzi snídali na zahradě, průvodce nikde. Sedli jsme si venku na batohy, za chvíli nám paní přinesla lavičku a dopisovali jsme si deníky, což vzbudilo pozornost dětí. Hned nás obklopily. Po 7 přišel průvodce a zeptal se, jak jsme se vyspali. Pěkné slyšet pro změnu angličtinu. Vsázeli jsme se s Tomášem, kdy odsud odjedeme. Kolem prošel člověk s oštěpem. Trochu problém s placením, neměli jsme dost malgašských franků. Zaplatili jsme tedy 2/3 ceny s tím, že zbytek zaplatíme, až po návratu do Morondavy vyměníme. Auto prý přijede později, ale snad odjedeme. Přesunuli jsme se aspoň do stínu na verandu „hotelu“.

Průvodce už předchozí den říkal, že v jeho skupině turistů jsou dva Češi. No to by nás dojalo. Hmm, byla to pravda... Tomáš prohlásil „Tamten pár má úplně stejné sandály jako já, a ty jsou stoprocentně české...“ Batoh Gemma to už jen potvrdil. Pár z Prahy, Zuzana a Michal, právě čtvrtý týden cestující po ostrově.

Jeep nepřišel. Nějaký problém, z vesnice nevyřešitelný. V půl deváté jsme odjeli v jakési skříňové Avii směr Belo sur Tsiribihina. Cesta trvala asi dvě hodiny a byla opravdu příšerná. Kolem uschlé keře, občas vypálený porost, na zemi obrovské lastury. Kde se tu vzaly, říkala jsem si? Byly to ulity největšího hlemýždě na světě, který tady žije. V autě to házelo, často jsme chytli o větev visící přes cestu. Předjel nás jeep s dalšími Francouzi a Jean Luisem na korbě. Stádo zebu. Zastavili jsme na mostě, prý fotopauza. V půl 11 jsme dojeli k Tsiribihině. Přívoz nás převezl na druhou stranu řeky, do Bela. Průvodce šel telefonovat do Morondavy, aby zjistil, co se stalo s autem. Předtím se ptal, zda bychom v případě problémů byli ochotni jet dál tou „avií“, na programu výletu by se nic nezměnilo, jen by se jelo o něco déle. Všichni víceméně souhlasili, jen Češi se ubezpečovali, že určitě budeme do pátku zpět v Morondavě, letí totiž do Tany a pak domů.

Za půl hodiny se průvodce vrátil s tím, že telefon nefunguje a že tedy najal jiný jeep. Musí ale jít prý nakoupit jídlo, neboť to původní je zřejmě v Morondavě. Taky nám sdělil, že budeme muset zredukovat zavazadla, protože nový jeep je menší, než ten původní. Ostatní

zaregistrovali spíše informaci, že 6 z nás pojede v kabině a dva na korbě. Jak se vejdou? Snad to s tím batohem nějak uděláme.

Průvodce nás uvedl do restaurace na oběd. Malgašská klasika: rýže a jako příloha buď zebu nebo kuře. V půl prý vyjedeme. Kolem jedné přijel s jeepem, vypadal dobře. Na korbu se vešly všechny batohy, nicméně z nám neznámého důvodu trval průvodce na tom, že můžeme mít s sebou jen jeden batoh, takže jsem musela ve spěchu přebalit spacák, boty a nějaké oblečení. Docela mě to naštválo, samozřejmě jsem si spoustu věcí zapomněla, například lék na alergii. Na korbě jsme nakonec skončili 4, resp. 5. Oba Francouzi galantně přenechali svá místa v kabině svým partnerkám, aby měly větší pohodlí. Taky průvodce se uprostřed cesty přemístil raději dozadu, lépe se mu tam kouřilo.

Nebylo to nejprve tak hrozné, za Belo sur Tsiribihini bylo vidět spoustu baobabů, dokonce jsme projížděli krásnou alejí. Řidič se snažil jet co nejlépe. Byl to Ind a průvodce o něm tvrdil, že absolvoval Paříž-Dakar. Pak se ale cesta zhoršila – hrboly, brody, stromy, takže ani řidič nemohl dělat zázraky. Měli jsme se co držet. Cestou jsme viděli několik sakalavských hrobů (Sakalavové – kmen obývající tuto část Madagaskaru), pár dalších baobabů, projeli jsme několik vesnic, občas jsme předjeli povoz zebu nebo minuli domorodce v pestrobarevném oblečení.

Z kodrcání na korbě se mi neudělalo úplně nejlíp. Těsně po setmění jsme přijeli do Bekapaky, přivolali jsme přívoz a spolu s dalším jeepem jsme přepluli na druhou stranu řeky. Tady stál kemp, kde jsme si postavili stan. Okamžitě jsem do něj zalezla a snažila se po cestě zotavit. Po půl deváté byla pozdní večere. Dala jsem si něco, ale nebyl to dobrý nápad. Už při večeři jsem myslela, že to nezvládnu. Prý jsem vypadala otráveně a znuděně, říkal Tomáš. Tak takhle tedy vypadám, když je mi špatně od žaludku...:-) Vedle stanu jsme si pověsili na strom ještě moskytiéru a šli spát.

Úterý 23. 9.2003, 11.den
Tsingy de Bemaraha

Budíček pravidelný v šest. V sedm byla snídaně, kterou jsem víceméně vynechala, a v půl osmé jsme vyrazili na prohlídku oblasti Malé Tsingy (Petit Tsingy).

Národní park Tsingy de Beharama je na Madagascaru zcela výjimečný, protože je zaměřen na neživou přírodu (skály), a nikoliv jako v ostatních parcích na prales a jeho živé obyvatelé. Dominantní jsou tu nezvyklé špičaté a vysoké černé skály, které se dochovaly na rozsáhlém území. Jedná se o památku zapsanou do seznamu UNESCO. Před pár lety se fotografie z tohoto parku objevily v National Geographic a od té doby propukl turistický boom. Většina turistů navštíví jen oblast tzv. Malých Tsing, která je dostupná od vesnice Bekapaka. Mnohem impozantnější Velké Tsingy se nacházejí 17 km daleko a dá se k nim dostat jen obtížně terénním vozem. V době dešťů nejsou Tsingy přístupné vůbec.

Vchod do Malých Tsing se nacházel v blízkosti našeho kempu. Sestával z dřevěné chatky, kde se prodávaly lístky, pohlednice a suvenýry. Vstupné do parku činilo 50 tisíc MGF na osobu a povolení platilo tři dny – my však měli tuto částku již zahrnutou v ceně výletu. Bylo tu i stanoviště průvodců a nástěnný plán s trasou okruhů. „Ať tu po Vás nezůstane nic, než otisky Vašich šlápějí, a neodneste si nic, než záběry na Vašich fotografiích“, stálo na tabuli u vchodu.

Dostali jsme průvodce v slušivé zelené uniformě (košile a kraťasy), který však hovořil jen francouzsky. Mluvil a Francouzi nám Čechům překládali do angličtiny. Upozornil nás především na důležitost až posvátnost tohoto místa pro Malgaše. Nesmí se tu jíst, kouřit, odhazovat odpadky, chodit na záchod. Zajímavý byl zákaz ukazovat na věci prstem. Zkuste si to, když někomu chcete ukázat opici v koruně stromu nebo chameleóna, neukazovat....

Malé Tsingy byly docela dobré. Špičaté útvary skalních stěn. Prý vznikly asi před 5 miliony lety, když se zvedl Mosambický hřbet. Následovala vodní, zejména dešťová eroze, která způsobila žlábký na jednotlivých špičkách. „Tsingy“ znamenají v malgaštině „jehly“, byť jsem slyšela i názor, že se tak jmenují pro to, že když se do nich uhodí, pěkně cinkají („tsingají“) – viz videokazeta časopisu

Koktejl věnovaná Madagascaru. Procházeli jsme se při úpatí jednotlivých jehel, v době dešťů tu bývá na 3 metry vody. Vylezli jsme i na vyhlídku, fotoaparáty cvakaly. Rostly tu úžasné rostliny zvané pachypodium – sloní nohy, které vypadaly jako malé baobaby, byť s nimi nejsou vůbec příbuzní. Viděli jsme opět chameleóna. Okruh Malými Tsingami měřil asi 4 km a zvládli jsme ho za hodinu a půl.

V devět jsme se vrátili do kempu, odložili většinu věcí, neb pokyn zněl vzít si toho na náročnou túru co nejméně. Nasedli jsme do jeepu a vyrazili na údajně 17 km dlouhou cestu k Velkým Tsingám (Grand Tsingy). Tentokrát jsme se vezli v kabině, takže to šlo, byť cesta opět stála za to. Trvalo nám to přes hodinu a půl, než jsme dorazili na místo. V největším vedru, v 11 hodin, jsme zastavili pod stromem, rozloučili se s řidičem, který se nám smál (kam se to řítíte v tomhle počasí?), a šli k začátku okruhu.

Průvodce byl stejný jako dopoledne. Rozdal nám pytlíčky, ve kterých byl sedák a dvě karabiny, kterými se budeme na zdejších via ferratách jistit, oblékli jsme si je a po rozhledu po panoramatu Tsing jsme vyrazili na 5 km okruh. Prý nám to bude trvat tak dlouho, jak pomalu budeme fotit, odpověděl průvodce na otázku, jak dlouho tu budeme. Část okruhu měla vést přímo Tsingami, pak dva výhledy, jeskyně, visutý mostek, prostor zvaný katedrála, les s lemury a dalšími zvířaty, návrat.

Velké Tsingy byly opravdu impozantní a turisté, kteří se spokojí s návštěvou přístupnějších Malých Tsing, přicházejí o moc. Zdvihaly se do výše desítek metrů, byly tvrdé, ostré. Pochopili jsme, proč jsme si povinně museli vzít dlouhé kalhoty a dobré boty. I ta původně zpochybňovaná informace o tom, že úrazy v této oblasti jsou zpravidla smrtelné, nám už nepřišla tak nepravděpodobná. Cesta byla místy uměle vytvořená přivrtnými stupy, vedla po železných žebřících, kde jsme se jistili, bylo to docela náročné. Dobré to bylo v jeskyních, ve kterých se od stropu houपालy kořeny nahoře rostoucích stromů. Byly tu i

náznaky krasových jevů. Svítili jsme si čelovkami a blesky fotoaparátů. Úžasné pak byly vyhlídky, když jsme se cestou konečně vyškrábali až na vrchol. Přišlo mi to tedy trochu depresivní – obrovský zkamenělý les černých špičatých jehlovitých skal. Z jedné vyhlídky jsme v dále zahlédli dva lemury sifaka. Horko a sluneční žár nás vyčerpávaly. Vrátila se mi nevolnost z předchozího dne a měla jsem tendence vybírat si, které konkrétní posvátné místo tsing zcela reálně a trapně znesvětil. Zachránila mě přestávka na oběd u jakési jeskyně, odpočinek ve stínu mi udělal dobře. Problém se pak objevil ještě jednou, když jsme přecházeli po visutém můstku. Byl asi 15 metrů dlouhý, ovšem jak byl vysoko, to nevím, neodvážila jsem se pohlédnout dolů. Stačil mi při focení pohled v hledáčku na Tomáše, který se na mostě rozhlížel, a udělalo se mi zle.

Po zlezení všech Tsing, včetně monumentálního, zcela uzavřeného katedrálního prostoru, jsme se přesunuli do lesa. Lemuři, z toho pár lesních, bohužel jsme je nebyli schopni pojmenovat. Průvodce nám ukazoval i rostliny, hmyz a docela se snažil i vyprávět. Zajímavé bylo vyprávění o pohřebních zvycích a také o svatbách. V dřívějších dobách prý nevěstu ženichovi vybírali rodiče. Nejprve se přivedli do jakési náboženské extáze a bohové jim ukázali tu pravou. Aby manželovi neutekla, nesměla se na svatbě podávat slepice, protože ta je nestálá, jen kachny, ty se drží doma. Ptali jsme se, jak to funguje teď. Prý už je jiná doba, dnes už si ženu vybírá muž sám...

Pětikilometrový trek nakonec trval pět hodin. Inu 8 Evropanů s průměrným počtem fotoaparátů 1,5 na osobu. Naskákali jsme do auta a vyjeli na zpáteční cestu.

Úterý je asi dnem, kdy se zřejmě ve zdejších krajích zabíjí zvířata. Cestou jsme potkávali spoustu domorodců, kteří nesli čerstvé maso. Docela nechutné, přivázané k tyči, někdy v igelitkách či jen tak nezabalené v ruce. Tomáš tvrdil, že zahlédl, jak jedno zvíře zrovna porcovali – nevypadalo to prý na zebu, spíš na psa... Náš řidič chtěl zastavit nějaké domorodé ženě, abychom ji svezli, ovšem když viděl maso, hned odjel. Že by Ind považoval zebu za posvátnou krávu?

Do kempu to trvalo opět přes hodinu a půl, sotva jsme dojeli, setmělo se. Hned jsem obsadila zdejší koupelnu – tak se tu říkalo domečku, kde stála kád' s vodou a nádobka na polévání. Voda byla zřejmě z řeky, ale hlavně, že tu byla. Jak skvělý zážitek, lít na sebe litry studené vody po horkém dni. Málo člověku stačí ke štěstí.

Před sedmou se v kempu objevil Pierre, kterého jsme včera večer opustili v domorodé vesnici. Docela se mu vše vydařilo. Říkal, že přespali s Jeanem ve vsi, přičemž místní náčelník jim připravil dokonalou večeři složenou z ryb a krevet. Měl čas zpívat a tančit s dětmi. Ráno šel prý s muži na chvíli pracovat na farmu a v devět nasedl na motorovou loď zvanou tuk-tuk, která směřovala do Belo sur Tsiribihiny. Nejel tam sice slibované dvě hodiny, ale celkem hodin 6, ovšem nevadilo mu to, protože stavěli v každé vesnici, což se mu líbilo. V Belu byl ve 4, ovšem taxi-brousse byl tak narvaný, že se tam nevešel. Tak přespal a ráno šel stopovat. Úspěšně zastavil nějakého samotného Francouze v jeepu a ten ho sem odvezl. Bydlí v bungalovu a zítra se přidá k nějaké skupině na Tsingy, aby ušetřil za průvodce. Tsingy jsme mu vychválili, popsali, co všechno uvidí, vypadal, že se už těší.

V sedm byla večeře – spousta jídla: zebu v omáčce z fazolí, rajčatový salát, špagety, opečené brambory, rýže. Dala jsem si trochu salátu a brambory se dvěma kousičky zebu. Při čekání na dezert (ananas) se konzultovaly další plány. Francouzi jedou taky přes Antsirabe do Fianarantsoi a poté vlakem na východní pobřeží. Při této příležitosti přišli na přetřes průvodci. Ukázalo se, že Lonely Planet ve francouzštině je úplně jiná kniha než anglická verze. Víc plánů a mapek, lepší a novější informace. Škoda, že se mi ho nepodařilo sehnat.

Středa 24.9.2003, 12. den

Bekopaka - Belo sur Tsiribihina – Alej baobabů – Morondava

Ráno jsem se cítila skvěle, ale tělo mělo jiný názor a neustále vyžadovalo návštěvu toalety. Při vyhlídce zhruba 7 hodinové jízdy a přestávkou zhruba jednou za dvě hodiny nic

moc. Musela jsem si vzít prášek poslední záchrany, který zpomaluje až zastavuje peristaltiku střev. Neléčí, ale odsouvá nutnost řešení. Jako byste se rozhodli, že si tu chřipku vyležete až o víkend. V autě se posléze ukázalo, že tak trochu špatně je všem, kteří si včera dali zebu...

Po pěti hodinách tvrdé jízdy jsme dojeli do Belo sur Tsiribihiny. Vyzvedli jsme si náš batoh, vyměnili řidiče a dali jsme si v Mad Zebu, poněkud předražené turistické restauraci, oběd. Ovocný talíř, který jsem si vybrala, neměli, tak jsem si z nabídky banán se zázvorem a pěna s ovocem vybrala pěnu. Vyšel z toho dort s kandovanými plody. Ani ostatní jídla u stolu nevypadala nijak zvláštně. Po obědě jsme dojeli k přivozu a půl hodiny pluli proti proudu. Na pontonu s námi jel člověk s tričkem, na kterém byla podobizna madagaskarského prezidenta Marca Ravalomanany.

Cesta do Morondavy byla sice prašná, bez asfaltu, ale jinak rovná a dobře sjízdná, takže jsme chvílemi jeli rychlostí až 80 km v hodině. Na korbě to fičelo. Kolem čtvrté jsme dojeli do oblasti nejznámějších baobabů. Úžasné stromy. Tlustý tykvovitý kmen a nahoře koruna připomínající kořeny. Jsou staré, jsou obrovské. Srovnání s evropskými staletými duby kulhá. Nevím sice, co kresbám baobabů říkají v personálních agenturách, ale já je budu v budoucnu upřednostňovat:-)

Nejprve jsme stavěli u nejstaršího, posvátného baobabu. Měl by být údajně starý až 2500 let. Byl rozložitý, kolem něj ležely dary a obětiny – voda, ovoce, drobné předměty. Další zastávka: zamilovaný baobab, resp. dva, které se kolem sebe otáčely. Pěkné. Největší atrakce se nacházela 17 kilometrů před Morondavou: Alej baobabů. Cesta lemována starobylými velikány. Jedno z nejfotografovanějších pohledů na Madagascar. Fotila jsem stromy, fotila jsem děti kolem, fotila projíždějící povoz zebu. Fotila jsem chlapečka, který za sebou tahal plechovku od sardinek, a když viděl příjízdet bělochy, hned se vrhl kousek z cesty do vody, utrlh dva květy leknínů a nabízel je ke koupi. Fotila jsem domorodé děti, které se málem popraly o fixy rozdávané Francouzky. Alej baobabů je těsně před západem Slunce nejfotogeničtější, a zřejmě proto se tu postupně nakupilo několik aut bělochů z širokého okolí.

Kolem sedmé jsme přijeli do Morondavy. V Lonely Planet nebyla mapa, taky se už setmělo, tak jsem měla docela strach z hledání noclehu. Průvodce nás ale zavezl do hotelu na pláži, který se nám líbil, protože skoro voněl novotou (hotel Trecigogne za 66 tis MGF na noc v pokoji s koupelnou, 45 tis MGF v pokoji bez koupelny). Vypadalo to, že nemají dost volných pokojů pro nás pro všechny, tak jsem si hned řekla o klíče pokoje a šli jsme se ubytovat. Mluvili tu anglicky! S průvodcem jsme dořešili doplacení částky za výlet – brzo ráno prý odjíždí, tak se musel spokojit s tím, že zbylá částka byla v eurech, banky otvírají až v 8.

Pokoj byl opravdu hezký a zřejmě nově vybavený. Sprcha byla sice jen vlažná, ale stejně jsem pod ní vydržela skoro čtvrt hodiny. Tomáš uvařil večeri na lihovém vařiči. Vytáhla jsem mapy a plánovali jsme další cestu. Zítra v poledne odjedeme z Morondavy, pojedeme přes noc a přes Antsirabe a Ambositru dojedeme až do Fianarantsoi. Pokusíme se nějak přepravit do Ambalavala a odsud se vypravit na Pic Boby.

Čtvrtek 25. 9.2003, 13. den Morondava – Miandrivazo

Morondava je přímořské letovisko na břehu Indického oceánu, s dvěma sty dny slunečního svitu v roce. Je tu také nejvíc žraloků na západním pobřeží Madagascaru. Turistický život se tu odehrává hlavně na pláži a v bungalovech kolem.

Ráno jsme se šli projít na pláž, Indický oceán – to bude novinka. Šli jsme podél řeky, která do moře ústí, až na pláž k oceánu. Byl právě čas odlivu, písek byl vysoko udusaný a vlhký. Přes řeku se dalo přejet na jakémsi zdejší katamaranu na pláž, která je prý v Morondavě nejlepší. Jinak hrozí nebezpečné proudy a žraloci. My jsme po koupání moc neprahli, sebrali jsme si nějaké škeble, vyfotili si oceán a vrátili se do hotelu.

Přebalili jsme batohy, teď už jsme je jen popadli a vyrazili do města. Měli jsme v úmyslu vyměnit nějaká eura, protože naše zásoba peněz se vyčerpala, a pak jsme chtěli najít internet. Taxi-brousse do Antsirabe mají odjíždět po obědě. První záležitost byla jednoduchá. Paní v bance se sice tvářila velmi otráveně, ale jinak nebyl s výměnou problém. Ovšem internet byl tvrdý oříšek. Prošli jsme hlavní třídu, ptali jsme se místních, ale žádné tipy nevyšly. U hotelu Monabe jsem náhodou narazila na jednoho z průvodců z řeky. Poradil internet v hotelu Oaza. Taky prý jede v poledne do Antsirabe.

Vrátili jsme se přes celé město do hotelu Oaza, narazili jsme tam na naše dva české kolegy, ovšem i tady to bylo s internetem špatné – připojení přes modem pomalé, přihlásit se na seznam.cz prý nebylo možné. Navíc byla zdejší cena za minutu 15x vyšší než v hlavním městě. Tak jsme to vzdali.

Hledali jsme stanoviště taxi-brousse, nějaké jsme našli, ale nebylo to to pravé. Nechala jsem tam Tomáše s batohy a šla se rozhlédnout kolem. Měla jsem štěstí, potkala jsem toho průvodce z dopoledne a zrovna mířil na nádraží. Vyzvedli jsme Tomáše a jeli taxíkem, bylo to docela daleko. Taxík stál 5 tisíc MGF, lístek do Antsirabe 80 tisíc MGF. Na nádraží se sice na nás všichni nadháněči opět vrhli, ale s průvodcem jsme zapadli do jedné z maličkých dřevěných budek sloužících jako kanceláře. Dostali jsme dvě nejlepší místa vedle řidiče. Na lístku jsme měli napsaný odjezd ve 12 hodin, ale všichni říkali, že jedou v jednu. Nechali jsme si batohy v kanceláři a šli se projít zpátky k moři. Ve vlnách se proháněli Malgaši na kajacích, docela dřeli. Nikdo se nekoupal. Na břehu byly zaparkované zdejší katamarany. Potkali jsme úžasnou paní – nesla na hlavě dva čerstvě ulovené žraloky kladivouny, každý měřil určitě přes metr. Tak nás to překvapilo, že jsme si ji ani nestihli vyfotografovat.

Koupili jsme si vodu a vrátili se na nádraží. Ve 12 se opravdu nic nedělo. Před 1 se na nádraží začaly objevovat taxíky přivážející cestující. Většina z nich ale skončila u konkurence (o zákazníky se dělí asi 6 národních přepravních společností). Vyrazili jsme ve 3/4 na 2, ovšem ještě ne na cestu, zatím jen na spanilou jízdu městem, nabrat cestující, kteří si objednali

odvoz z jiného místa. Kolem třetí jsme konečně vyjeli.

Cesta nebyla nic moc. Z města byla sice asfaltovaná, ale zub času v ní vykotlал takové díry, že jejich objížďení trvalo déle, než kdyby to byla prašná silnice. Ani dobrá část silnice, která byla vybudována ve spolupráci s Japonci, nebyla moc dlouhá. Zábavné bylo pozorovat život kolem silnice. Nejlepší budova ve vsi byla vždycky škola, kolem které se rojily děti ve školních uniformách. Potkali jsme povoz zebu s praporem – vezl nebožtíka. Zdejší lidi baví vypalování trávy a lesa, viděli jsme hořící les několikrát. Občas jsme zastavili, vyložili a naložili nějaké lidi, sem tam někdo předal řidiči obálku – řidiči dálkové přepravy slouží zřejmě i jako pošťáci. Naložili jsme i několik pytlů s dřevěným uhlím. Někdy jsme stavěli a na něco čekali, tyhle přestávky jsme ale moc nechápali.

Po setmění se silnice hodně zhoršila, asfalt úplně zmizel, zůstal jen prach a písek plný děr. Naštěstí jelo za sebou několik minivanů, takže se střídaly ve vedení kolony. Naš řidič si na silnici počínal docela dobře, ale jinak to musel být nahluchlý šílenec, protože celou noc poslouchal hity madagaskarské populární hudby na špatném přehrávači při hlasitosti 29. Nedalo se při tom mluvit, natož spát.

Několikrát jsme v noci stavěli, nakoupili jsme si postupně několik trsů banánů, sladké bochánky, dojedli jsme bramborové placky zakoupené v Morondavě. O půlnoci jsme stavěli ve vsi, kde elektřinou svítili jen ve dvou největších restauracích. Stánky byly osvětleny svíčkami a vypadalo to moc pěkně. S pomocí stativu jsme se to pokusili zvětšit, uvidíme. V téhle vsi prodávali cosi zvláštního v igelitových pytlíčkách – prý sušené banány. Koupili jsme si dva balíčky, ale banány to nebyly, snad nám to někdo identifikuje...

Pátek 26.9.2003, 14. den

Miandrivazo – Antsirabe – Ambositra – Fianarantsoa – Ambalavao

Přesun pokračoval celou noc. Cesta z Miandrivaza už byla dobrá, takže cesta utíkala. Jen kdyby ta hudba tak neřvala... Ve 4

ráno jsme byli v Antsirabe. Začali jsme zkoumat, jak se přepravit na druhé stanoviště taxi-brousse, odkud se jezdí na jih, ale vyřešilo se to za nás. Náš bývalý průvodce zjistil, že vedle stojící auto jede do Fianarantsoi, tak jsme si jen přendali batohy na jinou střechu a přesedli na stejné místo vedle nového řidiče, mladíka v kšiltovce. Jízdné bylo 40 tis MGF pro jednoho.

Ukázalo se ale, že tady to v té dopravě není tak jednoduché. Následující cca hodinu a půl se pořád něco dělo, postupně se nám vyměnili cestující (původní domorodé pány, kteří seděli velmi vzpřímeně zahaleni do deky, jsme vyměnili s jiným řidičem taxi-brousse za mnohem standardnější cestující, ani moc hlasitě neprotestovali), pak se najednou změnil řidič (tenhle vypadal, že nás chce všechny zabít, jel rychle a troubil). Naštěstí se ukázalo, že nás zatím jen vozí po městě. Kolem šesté jsme se asi po třetí objížděcí města vrátili na nádraží, vzali na milost původního řidiče a vyjeli jsme z města. Plně naložení, včetně pytle s mrkví, kterou jsme občas trousili.

Cesta dobrá, rudá hlína, rýžová pole. V 8 jsme stáli na jižním nádraží v Ambositře. Překvapivě náš vůz dál nejel, řidič nás přeložil do jiného auta, zaplatil za nás jízdné a ještě donesl potvrzenku. Jen Tomášovo příjmení HRUS ho zaujalo, tak krátce se tady nikdo nejmenuje. Bohužel nové auto bylo ještě poloprázdné, a tak jsme asi hodinu a půl čekali, než se zaplní. Aspoň, že zase sedíme vpředu. Ambositra je proslulá dřevěnými rukodělnými výrobky a právě s tímto sortimentem nás celou tu dobu čekání otravovali pouliční prodavači. Některé věci se nám ale líbily – třeba dva kinzály zasunuté do sebe navzájem jako do pouzdra nebo dřevěný vyřezávaný zebu. Snad bude čas na zpáteční cestě.

I tento řidič malgašskou hlasitou hudbu zbožňoval. Jeli jsme docela dobře, utíkalo to. Občas jsme stavěli, když potřeboval někdo vystoupit, nebo něco nakoupit. Dopřáli jsme si trs banánů, tentokrát ve standardní velikosti, na západním pobřeží byly hlavně maličké banánky.

V jednu po poledni jsme byli ve Fianarantsoe, dost času na to, ještě se někam přesunout. Fianarantsoa pro nás byla východiskem pro dva výlety: jeden pokračoval ještě kousek na jih a směřoval na Pic Boby a druhý výlet zase mířil

kopicím v národním parku Ranomafana. Rozhodli jsme se, že se zkusíme přesunout jižněji, do Ambalavaa. Už na autobusovém nádraží, ještě než jsme vylezli z auta, nás odchytili nadháněči s tím, že auto, do kterého nás přesadí, odjíždí do Ambalavaa hned teď. Pravda to samozřejmě nebyla, jako bychom to nevěděli. Odjeli jsme za hodinku, jízdné bylo za 15 tis MGF pro jednoho. Tenhle poslední úsek naší cesty, 56 km, vedl převážně do kopce. Přibráli jsme cestou nějaké příslušníky armády, díky čemuž jsme pak nemuseli zastavovat u policejních kontrol.

Lehce po třetí hodině, po 26 hodinách on the road, jsme přijeli do Ambalavaa. Ukázalo se, že je to velmi příjemné městečko v horách. Stály tu krásné, byť opět lehce sešlé vily s balkónky a balustrádami v koloniální stylu, vše bylo pěkně barevné. Hned naproti taxi-brousse nádraží měl stát snad jediný hotel ve městě. Hotel Aux Bougainvillées, který je součástí nejvýznamnějšího zdejšího podniku – továrny, kde se vyrábí proslulý Antaimoro papír s lisovanými květinami. Nádraží se ale kvůli rekonstrukci přesunulo, a tak mě po chvíli bloudění na místo dovedl až vrátný z jedné zdejší školy. Hotel byl na malgašské poměry luxusní – žlutě a oranžově natřený, slunečníky v zahradě. Pokoje měli za 70 tisíc MGF se sprchou na pokoji a společnou toaletou.

Ubytovali jsme se a hned vyrazili zjistit, jak se dostat do 46 km vzdáleného Namoly Valley, místa, kde začíná národní park Andringitra a trek na Pic Boby. Nejezdí tam žádná pravidelná doprava, tak se budeme muset snažit sehnat něco individuálně. Paní v recepci zklamala, poslala nás, ať si zkusíme domluvit někoho na taxi-brousse nádraží. Tak to by nás opravdu nenapadlo. Zkusili jsme tedy zajít do kanceláře národního parku, byť jsme trochu pochybovali o úspěšnosti – bylo ¾ na 4, pátek odpoledne. Překvapivě tu panoval cílý ruch. Nejprve si nás trochu předávali mezi sebou, než se objevil běloch hovořící skvěle anglicky. Pokecali jsme, ale s odvozem to vypadalo dost bledě. Nebyla žádná výprava, ke které bychom se mohli přidat a jejich řidič by nás odvezl za 350 tis MGF tam a zpátky. Vzhledem k tomu, že cesta na Pic Boby je dvoudenní, museli bychom to zaplatit dvakrát... To pro nás nebylo ani realizovatelné, protože po započtení povinných vstupů a

poplatků za průvodce a nocleh, by se nám silně nedostávala hotovost k návratu do civilizace. Měli jsme už jen asi milion MGF a v tomto městě se směnárna nenachází... Nedalo se pro nás nic udělat, jen nám jako jednu možnost ještě doporučil svou kamarádku Karin, která prý má malé auto a třeba by byla ochotná slevit či vzít eura.

Zastavili jsme se tedy cestou zpět do centra v krámku u Karin. Běloch z kanceláře jí už mezitím evidentně volal, chtěla 300 tisíc MGF za cestu a eura ji nevadila. Taky jsme chvíli diskutovali, zase ve francouzštině (ach jo, ta obchodní jednání), a pak jsme to vzali. Auto pro nás přijede ráno v 6 a pak se pro nás vrátí o tři dny později, v pondělí po poledni. Karin si vzala první splátku – 50 euro a kontrakt byl uzavřen.

Šli jsme do města koupit nějaké jídlo a pití. Vzali jsme 6 baget, 4 vody a koupili jsme nějaké smaženky se zeleninou – 6 ks za 3 tis MGF. U školy byla na zdi namalovaná mapa světa, šli jsme se podívat, zda nás tam mají. Mapa byla věrná, bylo tam Česko i Slovensko. Tomáš se těšil, že se kolem nás shromáždí děti a on jim bude ukazovat, odkud jsme, ale děti o nás nejevily zájem a dál čtaly do mičudy.

Cestou do našeho pokoje nás zastavil Malgaš a nabízel odvoz do parku, spolu s nějakou francouzskou dvojicí. Prý za 250 tis MGF. Možná jsme ten kontrakt uspěli... Odmítli jsme, už se stejně nedalo nic dělat. Zvažovali jsme, zda nenabídnout potencionální místo v našem autě, třeba belgické dvojici, která se ubytovala vedle nás, ale vypadali vcelku nekomunikativně, tak jsme se na to vykašlali.

Večer jsme si uvařili čaj a polévku, přebalili naše věci, abychom do kopce netáhli nic zbytečného, napjali jsme moskytiéru (na stropě na ni byl háček) a šli jsme spát. Konečně postel.

Sobota 27.9.2003, 15.den **Národní park Andringitra**

Ve čtvrt na šest jsme vstávali, v 5 odjeli Belgičané odvedle. Ohřáli jsme čaj, snědli bagetu se sýrem a čekali na řidiče. Přijel v 6.20, v příšerném starém otřískaném Renaultu, a měl s sebou závozníka. Ještěže jsme nikomu neřekli, aby jel s námi, rozhodně by se nevešel.

Auto mělo problémy s volnoběhem a pořád chcípalo. Nebyly to ale jediné nedostatky. Na cestě dlouhé 46 km naše auto celkem 5x (slovy pětkrát) odmítlo jet dál. Prostě najednou zůstalo stát, což zejména v kopcích bylo zajímavé. Tomáš seděl vpředu a mohl při nucených zastávkách jednoduše vystoupit, moje dveře se zevnitř otevřít nedaly. Prý se třikrát rozpojila nějaká nastavovaná hadička vedoucí od karburátoru a přestala nasávat. Hoši tedy vždycky vystoupili, jeden zapřel kola kamenem a pak se pokoušeli dát trubičku do původní polohy, což mimojině nakonec znamenalo nasátí benzínu ústy, fuj. Při čtvrté zastávce se objevila nová závada, musel se čistit rovnou karburátor, do kterého se evidentně dostalo něco, co nemělo. Najít nářadí, odšroubovat šrouby, vyčistit... Dvakrát. Pak jsme ještě zažili zábavnou historku, kdy řidiči za jízdy vypadly klíčky ze zapalování a on je s Tomášem hledal na zemi.

Kolem deváté, asi za 2,5 hodiny, jsme konečně dorazili do Gîte d'Andringitra v údolí Namoly, k noclehárně a úřadu správy parku. Nevypadalo to tu sice vůbec jako v národním parku Tsingy de Behamara, kde byli průvodci ve slušivých uniformách, ale jakési informační středisko tu bylo. Hned se na nás začali lepit divní lidé tvrdící, že jsou průvodci a nosiči. Pak zavolali nějakou malgašskou paní, která nám prodala vstupenky do parku (jednotná cena na celém Madagascaru – 50 tisíc MGF osoba, platné tři dny), plánek jednotlivých tras a povolení ke stanování (15 tisíc MGF). Průvodce si nás našel sám – pán, jehož jméno jsem okamžitě zapoměla (nějak jako Halali). Tvrdil, že umí trochu anglicky, tak jsme ho vzali. Jeho cena je také dána tarifem – 45 tisíc MGF za den. Problém byl, že turista je odpovědný za průvodcovo jídlo, přičemž ten náš trval na rýži. Byli jsme nuceni ho požádat, aby si rýži koupil, že mu ji zaplatíme.

V půl 10 jsme vyrazili. Průvodce si v blízké vesnici obstaral rýži a kotlík a za mávání dětí jsme stoupali dál. V další vesnici jsme se museli napsat do knihy vycházek. Cesta vedla do kopce a jen k samotnému vstupu do národního parku to bylo asi 3 km. Horko, pochopitelně. Průvodce byl původním povoláním učitel, vedením turistů si přivydělává přes víkendy, aby mohl platit svým

dětem školné v soukromé katolické škole. Docela se snažil – vykládal nám o endemických kytíčkách, jejichž jména nám zůstanou navždy skryta, o ptáčcích, a dokonce na vyhlídce u vodopádů přidal i pověst:

Za časů králů byl jeden král a jedna královna a ti nemohli mít děti. Šli tedy požádat o radu Bohy a ti jim poradili, aby našli dva vodopády s křišťálově čistou vodou. V nich ať se vykoupají a vykonají u nich oběť. Král dal vodopády hledat a opravdu se dva takové našly, v pohorí Andringitra, jeden 300 metrů a druhý 250 metrů vysoký. Ve větším se vykoupal král, v menším královna. Na místě pak obětovali kozu a do roka se jim narodilo dítě.

Cesta do parku vedla přes řeku s vymletými skalními hrnci. Kamenná brána pak symbolizovala vstup do parku, kde platí posvátné zákazy (fady): zákaz konzumace vepřového, zákaz používání člunů na řece, zákaz koupání atd. Průvodce nás náležitě poučil a mohli jsme pokračovat v cestě. Čekal nás nejpříšernější úsek, chůze do kopce, většinou po kamenných schodech, trvající asi 2 hodiny. Myslela jsem, že padnu. Bylo horko a šlo se mi opravdu špatně. Hlavou se mi honily myšlenky na to, jak je to nahoru ještě vysoko a že bych se snad měla vrátit. Tomáš mě neustále uklidňoval, že už jsme v zásadě nahoře, neboť jsme již překonali spoustu výškových metrů. Museli jsme udělat kvůli mně několik odpočinkových pauz. Naštěstí po tomto hrozném úseku následovala náhorní plošina, kde už se šlo docela dobře. I tak mě ale nedostatečnost mé fyzické kondice nepotěšila. Inu dny strávené v piroze, na korbě jeepu a v taxi-brousse se na mně podepsaly. Přešli jsme plošinu a mírně do kopce jsme pokračovali až pod samé hory, do výšky 2100 metrů nad mořem, kde byl tábor.

V táboře jsme byli kolem druhé hodiny odpoledne. Bylo to tu pěkné. Stála tu zastřešená chatka se čtyřmi ohništi sloužící jako kuchyňka, kolem které spadal dolů potůček v podobě navazujících jezírek. O kus dál bylo zděné WC s tekoucí vodou přivedenou z potoka a jako přídavek podobně postavená sprcha. O kus dál stála ještě chatka pro nosiče. Asi na dvou místech se ještě tyčily kamenné stoly. Výhled do údolí i na hory nad námi byl krásný. Postavili jsme stan a začalo se kazit počasí.

Tomáš se pustil do vylepšování našeho přístřeší a věčně se lámající tyčky vyztužil a podepřel větvemi. Moc dobře se to nevyjímalo. Ani stan našeho průvodce nevypadal nejlépe, že by ho stavěl poprvé? Zřejmě ano.

Asi o 2 hodiny později se objevili další turisté – belgický pár a švýcarský pár (samé frankofonní země), dohromady s jedním průvodcem a jedním nosičem zavazadel. Postavili stany a začalo pršet. Přesunuli jsme se do kuchyňky, kde už si Malgaši vařili rýži. Vysvětlili nám, že každý Malgaš jí rýži 3x denně: ráno k snídani, v poledne k obědu a večer k večeři. Mně se po dvou týdnech na Madagascaru dělalo při slově rýže nevolno, takže jsem je litovala. V kuchyňce se nakonec sešli všichni. Švýcaři nás potěšili, neboť vařili na stejně primitivním vařiči na suchý líc, jako jsme měli my. Uvařili jsme čaj a bramborovou polévku a rozdělili jsme se o vše s průvodcem. Ostatní turisté vařili odděleně. Venku pršelo čím dál víc. Plán na příští den byl vyrazit ráno v 7 bez bagáže, za dvě hodiny budeme na vrcholu, do 12 zpátky, odpočinek a návrat k Gítu.

Neděle 28.9.2003, 16. den Pic Boby

V noci přšelo, stan se nám potil a byla pěkná kosa. Dvakrát jsem se musela přioblékat a nakonec jsem spala v Tomášově fleesce Polartec. Vstali jsme po šesté hodině, posnídali bagetu a teplý čaj a ve ¼ na 8 jsme nalehko vyrazili na vrchol. Byla trochu mlha a stále lehce mžilo, ale za chvíli přestalo. Šlo se docela dobře, nejhorší byl úsek skoro hned za táborem, kdy jsme měli ještě spoustu sil. Cestou jsme si pořád fotili nějaké kytíčky, až se nás Belgičani ptali, jestli jsme botanici. Po stoupaní pod skály už vedla cesta docela po rovině, dokonce i chvílemi klesala. Ocitli jsme se uprostřed skal, a když se občas na chvíli zvedla mlha, viděli jsme vrchol Pic Boby. Počasí se umoudřilo, občas se ukázalo i slunce. Čekalo nás jen závěrečné stoupaní a dobyli jsme druhou nejvyšší a nejvyšší přístupnou horu Madagascaru Pic Boby, 2658 metrů nad mořem, o tři metry víc než Gerlachovský štít (podle naší anglofonní mapy 8720 stop – hurá, osmítisícovka!). Muselo to dát strašně práce, udělat takovou pěknou a pohodlnou cestu na

vrchol, těch kamenů, které se musely ručně přemístit.

Na vrcholu stáli dva mužici z kamene, v jednom z nich byla ukrytá vrcholová kniha. Začínala letošním březnem, prolisťovali jsme ji zběžně a na žádný český záznam nenarazili. Na vrcholu jsme strávili asi půl hodinky. Udělalo se krásně a bylo vidět daleko do kraje. Trochu depresivní pohled na odlesněné kopce. Spousta fotek. Vyfotili jsme i průvodce a slíbili mu poslat fotky. Na památku jsme si odnesli pár kamenů. Cestou dolů jsem uklouzla a řízla sebou do bláta. Mým, v té době již dost špinavým, kalhotám to nepřidalo.

Dolů to šlo docela pomalu, skoro dvě hodiny to trvalo do tábora. Zpestřovala jsem si cestu zakázanou činností – nenápadným trháním endemických kytiček. To bude, panečku, suvenýr, až uschnou.

Uvařili jsme si k obědu polévku, sbalili stan a po půl druhé jsme začali se sestupem. Cesta byla namáhavá, protože už bylo zase horko a my jsme nesli batohy. Trvalo to asi 3 hodiny a nejhorší byl stejný úsek, co včera, po schodech. Nechápala jsem, jak jsem to mohla vyjít. Nohy bolely a kolena trpěla. Udělaly se mi puchýře, protože jsem šla ve vlhkých botách. Už jsem se viděla v ubytovně. Cestou jsme v lese slyšeli nějaké šílené zvuky, nejprve jsme je přičítali šíleným turistům, pak opicím, načež se ukázalo, že se jedná o pohřební průvod (vysvětlil průvodce). Dokonce jsme, když jsme vyšli z lesa, celý zástup viděli sestupovat z hory do údolí. Byla jsem unavená, poté, co jsme sešli z přímého slunce, pustila se do mě zima.

V pět hodin jsme konečně byli u Gítu. Vypořádali jsme se s průvodcem – místo tarifu 90 tisíc MGF, jsme mu dali 100 tisíc MGF, což ho očividně potěšilo. Vyměnili si s Tomášem adresy a pak si ještě ukazovali na globusu Českou republiku. Moc děkoval a ptal se, zda půjdeme ještě někam zítra ráno. Uvidíme, až jak se budeme cítit. Potřásli jsme si pravicemi a rozloučili se. Ubytovali jsme se ve společné noclehárně, ovšem dopadli jsme skvěle – v místnosti pro 7 lidí s námi nikdo další nespál. Nocleh stál 60 tisíc MGF. Jediný problém byl, že pokoj byl ve druhém patře po úzkých

schodech, což mi dělalo dost velké potíže. V prvním patře tekla v koupelně teplá voda. Ať žijí vědci a ochránci přírody!

Tomáš pomohl s první pomocí, propíchnutím tří opravdu velkých puchýřů, a šel do vsi koupit něco k večeři. Měli jsme původně chuť na brambory, ale nepodařilo se je ve vsi sehnat ani za pomoci průvodce. Přinesl tedy nějaká rajčata a pivo Three horses beer (THB). Na obloze svítil měsíc a vypadal úplně jinak, než jsme zvyklí – jako mistička....

Pondělí 29.9.2003, 17.den

Namoly – Ambalavao – Fianarantsoa

V noci byla opět zima, ale pod střechem to vadilo podstatně míň než ve stanu. Všechno mě bolelo, každý sval. Při přetáčení v posteli jsem se budila a nejhorší byla cesta na záchod, kdy jsem ze strmých schodů málem slítlá.

Výlet asi ne... Původně jsme si plánovali na dopoledne nějaký kratší okruh, ale když jsem to spočítala s cestou ke vstupu do parku a zpět, bylo to vždycky kolem 12 km, a na to jsem se moc necítila. Nabídla jsem Tomášovi, ať si najme průvodce a jde sám, ale nechtělo se mu. Navíc si včera spálil obličej, což by na výletě taky asi vadilo.

Posnídali jsme zbytek baget, zabalili a snesli vše dolů. Tomáš si koupil nový suvenýr – závěsnou rákosovou krabičku, asi za 2,5 tisíc MGF. Lehli jsme si vedle ubytovny. Náš řidič měl přijet až po poledni, tak jsme nemuseli nikam pospíchat. Kolem deváté jsme se šli projít po okolí, po dlouhé době zase bez jakéhokoliv průvodce. Milí lidé, ti zdejší domorodci kmene Betsileo. Děti nám mávaly a zdaleka nás zdravily, dospělí se usmívali. Fotili jsme si zdejší terasovitá políčka, která jsou prý tak úrodná, jako v Antsirabe, viděli jsme orající zebu a potkali jsme skupinku, ve které si jeden muž pohvizdoval na flétnu. Docela příjemné. V obchodě jsme vrátili láhev od piva. Tomáš chtěl koupit česnek, ale v krámě nikdo nebyl, majitel za domem mastil karty se sousedy. Sebrali jsme si na památku nějaké borové šišky. U ubytovny jsme si uvařili k obědu bramboračku a pak už jen čekali na sjednané vozidlo.

Auto slečny Karin přijelo v půl jedné, tentokrát se zkušeným prošedivělým starým řidičem. Nasedli jsme, zamávali všem zdejšími bělochům a odjeli. Řidič auto nešetřil a asi za pět minut jsme stavěli, protože škrtnul podvozkem o nějaký rigol a urval výfuk, závozník se pro něj musel pěšky vrátit. Řidič si z toho ale nic nedělal, hlasitě se smál. Pak měl neustále problémy s klíčkem, který mu vypadával ze zapalování. Závozník mu klíčky sbíral z podlahy, ale jednu chvíli jsme bez nich jeli asi 20 minut, aniž by se cokoliv dělo.

Jiná závada nás naštěstí nepotkala, takže kolem půl třetí jsme byli v Ambavaloa. Zaplatila jsem slečně Karin druhou splátku a řidič nás odvezl zpátky do centra na stanoviště taxi-brousse do Fianarantsoi. Vyložili nás u osobního auta Peugeot, který se Fiany právě chystal. Ještě jsem si stihla odskočit do blízkého hotelu a Tomáš koupil nějaké placičky k jídlu. Ve 3 hodiny jsme vyjeli, tentokrát v novém madagascarském rekordu: 16 lidí v osobním autě. Vedle řidiče seděli 3 lidé, na naší prostřední sedačce nás bylo 6 a stejný počet lidí seděl i vzadu. Asi dvouletý chlapeček usnul s hlavou opřenou o mé předloktí (měl pěkně špinavé vlásky a umazal mě:-). Rekordní cesta ale netrvala dlouho, asi za půl hodiny najednou auto další pohyb odmítlo. Řidič to okoukl a řekl, to je transmise, to už nepojede. Všichni v klidu vystoupili, posedali si na krajnici kolem auta a čekali, co bude dál. Řidič požádal nějaké kolemjedoucí auto, aby ve Fianě vyřídili, že má problémy, ať pošlou opraváře, nebo ho přijedou odtáhnout. Jak dlouho to bude trvat, neměl řidič tušení, dokonce ho tahle otázka pobavila – ti běloši... Nakonec ale zareagoval docela rozumně. Stopnul dvě poloprázdná auta a přemluvil řidiče, aby nás vzali, dokonce za nás zaplatil. Nový vůz byl rychlejší a bylo v něm taky mnohem víc místa. Jen nás trochu znervózňovalo, že řidič nepřivázal naše batohy, prý to není nutné. No, dovezli jsme je.

Ve Fianarantsoe jsme byli v půl páté. Vyzazili jsme podle Lonely Planet do kopce, do hotelu Raza, ale byl obsazený. Tak jsem nechala Tomáše s batohy na tržišti a vyrazila hledat nocleh. V Plaza Inn měli pokoj bez TV, za 90 tisíc MGF, což se nám zdálo dost. Šla jsem tedy po hlavní silnici dál, v dalším hotelu chtěli 150

tisíc MGF a vyvrcholilo to ve velmi chváleném hostelu Tsara Guest House, kde mě pobavili nabídkou ubytování za 280 tisíc MGF. Už jsem se smířila s nocí v Plaza Inn, když jsem narazila na Novelle hotel, kde měli velmi jednoduché pokoje s umyvadlem za 30 tisíc MGF. Tak jsem to vzala, vyplnila registrační kartu a hned zaplatila. Tomáš byl už nervózní, protože se začínalo stmívat. Ještě koupit něco k večeři – vsadila jsem na osvědčené smažené placičky se zeleninou. K tomu dvě bagety a velký ananas za 6 tisíc MGF.

Došli jsme do hotelu, povečeřeli placičky s anansem, natáhli moskytiéru a šli spát. Moc se ale nedalo, z vedlejší hospody hrála celou noc hlasitá hudba.

Úterý 30.9.2003, 18.den **Národní park Ranomafana**

Vstali jsme ve čtvrt na šest, uvařili čaj, nasnídali se a vyrazili na nádraží. Náš dnešní cíl, národní park Ranomafana, vzdálený asi 46 km, což ovšem dělá asi 3 hodiny cesty. Všechny nadháněče jsme tentokrát ignorovali a zastavili se až u prvního stánku s nápisem Ranomafana. Koupili jsme si regulérní jízdenku za 15 tisíc MGF pro jednoho a nasedli. Samozřejmě se dlouho nic nedělo. Kolem chodili prodavači cetek, žebrající děti a starci. Šla jsem koupit něco k jídlu, za 2 tisíc MGF (10 Kč) jsem pořídila půl kila brambor, něco mrkve a dva trsy banánů. U auta stále nic nového.

Byla jsem pěkně otrávená, náš taxi-brousse byl opět narvaný až k prasknutí a vyjel až v 9 hodin. Tak to jsme nemuseli vstávat tak brzo. Cesta nejprve vedla po hlavní silnici NR7, ovšem po hodině jsme odbočili na vedlejší silnici, která byla mnohem horší. Bez asfaltu, plná rigolů a nástrah. V jedné vesničce jsme od uhlířů nakoupili (teda ne my, řidič) několik pytlů dřevěného uhlí. Oblast kolem Fiany je známá tím, že se tu používá metoda klučení lesa vypalováním a povolání uhlíře je tu dost časté. Děti uhlířů byly ty nejspinavější, co jsme viděli.

Měli jsme strach, aby nám šofér zastavil u vchodu do národního parku, a ne až na oficiální zastávce ve vesnici Ranomafana o 7 km dál. Vstup do parku se ale nedal přehlédnout. V půl dvanácté nás tam vysadili. Šli jsme si koupit

vstupenky do parku, vyfasovali jsme brožuru a nějaký Malgaš nám ukázal místo na stanování. Kemp byl moc pěkný. Šlo se k němu po strmých schodech kolem banánovníků, místa na stanování byla krytá stříškami, pod střechou byla i kuchyň s ohništi a elektrinou, splachovací záchodky i sprcha (byť se studenou vodou). Navíc jsme tu byli úplně sami, ostatní turisté se zřejmě ubytovali v bungalovech.

Postavili jsme stan a vrátili se do kanceláře. Zapsala jsem se do knihy kempujících – před týdnem tu stanovali nějakí Češi! Cena za 2 lidi byla ucházející – 20 tisíc MGF. Chtěli jsme jít na vycházku bez průvodce, ale nešlo to, byť jsem důvod ne zcela pochopila, týkalo se to nějak průvodců. Paní v pokladně nám ale hned průvodkyni sehnala, a tak jsme vyrazili na dvouhodinový okruh EDENA. Průvodkyně mluvila dost rychle francouzsky, ale bylo jí docela dobře rozumět, tak jsem Tomášovi překládala. Nejprve pár faktů o parku (rozloha, rok založení, počet druhů lemuru, ostatní zvířata). Pak jsme sešli po dlouhých schodech k řece, kde to úžasně hučelo, a vešli jsme do pralesa, sekundárního, říkala průvodkyně. Chodila hodně rychle, po strmých blátivých cestičkách pralesa jsme měli co dělat, abychom jí stačili. Potili jsme se a postupně odhazovali bundy a svetry. Prales byl plný bělochů, nejšílenější byl zájezd francouzských důchodců, kolínská z nich byla cítit na dálku. Průvodkyně nás nechala čekat na cestě a šla hledat lemury, za chvíli se pro nás vrátila, prodírali jsme se porostem a za chvíli stanuli tváří v tvář úžasnému bambusovému lemurovi – hapalemurovi. Visel na bambusovém stromě a krmil se asi 3 metry od nás. Fotoaparáty cvakaly, lemurovi to ovšem vůbec nevadilo. Pak se větve přiblížil další lemur a na kmenu se před našima očima vyměnili. Moc se nám to líbilo. Pak jsme šli hledat další lemury, průvodkyně prý nějaké viděla v bambusovém porostu, ale ať jsme se snažili sebevíc, tak jsme je neviděli. Prý šli asi spát, siesta, říkala slečna. Viděli jsme ještě celou tlupu bambusových lemuru zlatých, kterou jsme stíhali lesem. Dobrý zážitek. Tenhle lemur byl prý dlouho považován za vyhynulého a byl v Ranomafaně znovu objeven až v roce 1986. Po dvou hodinách jsme se vrátili zpět unavení a zpotení, ale příjemně překvapeni realitou pralesa.

Domluvili jsme se s průvodkyní na večerní okruh a šli jsme si uvařit něco k jídlu. Brambory s boloňskou omáčkou byly dobré. Před pátou už jsme byli připraveni na noční vycházku, vyzbrojeni baterkou, stativem a zásobou filmů vysoké citlivosti. Naše průvodkyně už nám šla naproti, byť jsme se domluvili až na půl šestou – přijelo prý hodně turistů, a to bývají lemuři brzo přežraní. Rychlým tempem, na které jsme si už pomalu zvykali, jsme vyběhli do parku. Cestou jsme už potkali pár turistů. Na místě večerního krmení (protože jinak se tento tzv. „noční okruh“ nazvat nedal) už postávala pěkná skupinka bělochů s fotoaparáty. Byla jsem úplně určená, svalila jsem se na lavičku, když vtom mě kolem stojící upozornili, že asi tak metr ode mne stojí jedna z velkých atrakcí našeho večera, jedna ze dvou madagascarských cibetkovitých šelem Fossa fossana. Něco mezi kočkou a liškou, ovšem naprosto nacvičená na maso, které jí čas od času někdo hodil. No, teda. Metr od ní se za chvíli objevila druhá šelmička.

Zatímco jsme se s Tomášem věnovali focení Fossy, namazali průvodci banánem okolní stromy. Netrvalo dlouho a objevil se nejmenší lemur na světě – Microcebus, který vypadal jako létající myš s velkýma očima. Byl úžasný. Postupně se jich kolem nás krmilo asi 5 nebo 6. Kamery bzučely, fotoaparáty cvakaly, turisté spokojeně předli. Ani těmto lemurům nevadil blesk. Za půl hodiny se lemuři najedli a začali se vytrácet, průvodkyně měla pravdu. Platí rovnice hodně turistů rovná se hodně jídla rovná se kratší čas pro pozorování. Chudáci francouzští důchodci, které jsme potkali cestou zpátky, ti už asi neviděli nic. Průvodkyně slibovala, že nám cestou zpět ukáže chameleóny, ale neměli jsme štěstí. Přesto se nám to moc líbilo a tak jsme si s průvodkyní domluvili ještě jednu vycházku na ráno, když budou lemuři vstávat.

Středa 1.10.2003, 19. den

Národní park Ranomafana – Fianarantsoa

Vstávali jsme v půl šesté, všechno jsme sbalili a posnídali bagety. V 7 jsme už byli nahoře u kanceláře a čekali na průvodkyni. Dorazila na čas, dali jsme si bagáž do úschovny v pokladně a vyrazili jsme do džungle, tentokrát na

tříhodinový výlet zaměřený hlavně na pozorování lemuru. Slečna průvodkyně měla tentokrát kromě šortek a bundy i bederní pás se zásobou banánů pro opičky.

Téměř v běhu jsme se zanořili do lesa. Prales po ránu byl docela sympatický, spousta zvuků a nikde žádní lidé – doporučuji:-) Asi za 45 minut jsme narazili na dvojici navzájem se drbajících bambusových lemuru. Chvíli jsme je pozorovali, pak se nám rozprchli a blbli spolu s dalšími na druhé straně cesty. Další skupinu lemuru jsme viděli jen zdálky, protože se nám je nedařilo v hustém porostu stíhat. Vyvrcholení výletu nás ale ještě čekalo. Průvodkyně objevila skupinu asi 3 lemuru zlatých a jednoho z nich se jí podařilo přilákat na banán rozetřený na větvi. Lemur se přezíral asi tak půl metru od nás, kdybych se nebála, že mě rafne, mohla bych si ho i pohladit.

Fotili jsme ho a měli jsme radost, že se nás lemur vůbec nebojí a nenechá se od banánů vyrušit. Strávili jsme takhle spolu asi ¼ hodiny, pak sebral lemur poslední čtvrtku banánu a odhopkal s ní. Po setkání s lemurem jsme šli na vyhlídku, kde se to zase hemžilo maličkými zelenými gekony. I tenhle druh se na banány vrhal. Po gekonech jsme se ještě chvíli courali pralesem, ale další opičky jsme už nenašli. Průvodkyně nám aspoň vyprávěla o léčivých rostlinách atd. V půl desáté vycházka skončila. Slečna dostala svých 55 tisíc MGF za prokázané služby, moc děkovala a omlouvala se, že nám nenašla více druhů lemuru. Vzhledem k ostatním ranním zážitkům jsme jí to rádi odpustili.

V kanceláři národního parku jsme si vyzvedli batohy a šli si sednout na druhou stranu silnice, na stopa do Fianarantsoi. Nebylo tu žádné pravidelné a zaručené spojení, i tištěný průvodce doporučoval stop a čekání. Moc velký provoz tu tedy nebyl. Do hry o sehnání odvozu pro nás se zapojili i poflakující se průvodci, ale nebylo to nic platné, nebylo koho zastavit. Někdy po desáté projela jedna dodávka, ovšem tak narvaná, že bychom se do ní nevešli ani při nejlepší vůli. Z druhého směru přijeli Belgičani, se kterými jsme byli na Pic Boby. Poradili jsme jim trasy a dál jsme čekali na odvoz. Občas projel kolem kamion, občas terénní vůz s turisty, ty jsme ale nestopovali.

Kolem 12 hodiny jel taxi-brousse v opačném směru, řidič nám vzkázal, že za 40 minut pojedě zpátky a vezme nás. Dál jsme si nerušeně četli své paperbackové romány, když se po půl 1 opravdu objevil poloprázdný taxi-brousse. S pomocí řidiče jsme strčili oknem dovnitř batohy a už jsme frčeli směr Fiana. Tomáš měl smůlu, sedl si vedle opilého nebo bláznivého staříka, který si s ním chtěl neustále povídat a odmítal akceptovat, že Tomáš neumí francouzsky. Byl vážně neodbytný. Tomáš si po chvíli přesedl ke mně, ovšem to pánovi před námi nevadilo a neustále se na nás otáčel a mluvil. Zabralo, až když jsem mu zcela vážným hlasem a upřeným pohledem česky řekla, že pokud okamžitě nepřestane mávat těma rukama, tak že ho přes ně praštím a to se bude fakt divit. Nějak ho to uklidnilo, lehl si na lavici a usnul. Pak se ještě cestou několikrát svlékl a oblékl, cosi nám vysvětloval, leč my jsme se dívali skrz. I mládenec sedící vepředu ho okřikoval.

Cesta trvala opět dvě a půl hodiny. Ve tři jsme byli ve Fianarantsoi, už počítetí za poslední týden. Odbyli jsme nadháněče na nádraží a podle Lonely Planet jsme si v kopci našli hotel Anorafy. Stál 60 tisíc MGF, byl se společným příslušenstvím, ale zato tam tekla teplá voda. Hodili jsme věci na pokoj a rychle vyrazili do města, do banky. Zvládli jsme to tak tak, banky jsou ve Fianarantsoe v jedné ulici, v Nouvelle ville, a mají otevřeno do 4 hodin. My jsme sice přišli v půl, ale než jsme pochopili zdejší systém, bylo to tak akorát. Peníze se tu měnili v pokladně, ke které ale směřovali kroky všech ostatních klientů banky. Nebyla ale podstatná fronta lidí, nýbrž fronta dokladů, které jednotliví klienti pokládali k okénku. Každý, kdo přišel, dal na pult do řady nějaký doklad opravňující ho stát u přepážky a čekal. Dala jsem tedy na místo svůj pas a bedlivě jsem ho očima střežila. Přišla na mě řada, následovala obvyklá dlouhá procedura přepisování všech údajů z pasu do počítače, otázka na jméno hotelu, pak schvalování výměny dvěma nadřizenými, ověřování pravosti bankovek - docela jsem se krčila, při pohledu na frontu za mnou. Stihli to přesně do 4.

Šli jsme se podívat po městě. Nejprve jsme se stavili na internetu, byl asi 7,5 krát dražší než

v Taně, ovšem vzhledem k připojení přes modem se stejně nedal použít. Za 20 minut se nám povedlo poslat jen krátký e-mail o tom, že jsme v pořádku a že se ozveme až z hlavního města. Na hlavním tržišti, zomě, jsme si koupili k jídlu nějaké bramborové placičky a sešli do podhradí. Narazili jsme na obchod s vínem – okolí Fiany je proslulé pěstováním vinné révy, které tu na počátku století zavedli Švýcaři – neváhali jsme tedy a zakoupili si každý lahvinku domů (stála asi 15 tisíc MGF). Dolní část města se podobala spíše slumu, spousta ošklivých domů, krámky, špina, žebráci. Došli jsme k hlavní silnici a vrátili se zpět k nádraží. Nakoupili jsme nějaké ovoce a zeleninu a pár smažených dobrot z krámků kolem cesty. Na nádraží jsme měli chvíli problémy s koupí lístků do Ambositry, ale nakonec se nám to podařilo – za 50 tisíc MGF.

V hotelu jsme povečeřeli, příjemně nás překvapil smažený banán v těstíčku – výborné. Dokonce tak, že se Tomáš vydal ještě jednou do města pro další várku. Ten druhý nákup ale přehnal, ani dobrých věcí se nedá sníst nekonečné množství:-)

Čtvrtek 2.10.2003, 20. den Fianarantsoa – Ambositra

V půl sedmé ráno jsme stáli na nádraží u přistaveného auta do Ambositry. Předali jsme batohy, pak jsem se šla porozhlédnout po okolí. Cestou zpět jsem potkala náš vůz, závozník na mě volal, ať jsme v pohodě, že jen jedou pro benzín a že se pro nás vrátí. Následovala docela krušná tříčtvrtěhodinka, kdy jsme stáli opuštěni na nádraží a říkali si, jak je trapné, že přijdeme o všechny věci předposlední den cesty. Já jsem se pokoušela hledat v paměti slovíčka, která budu používat, až tuhle nevydařenou cestu půjdu reklamovat, a případně co budu sdělovat policii. Naštěstí v půl osmé naše dodávka přijela. Dalších 45 minut jsme různě jezdili po městě pro další cestující. Systém rezervace na Madagascaru zřejmě už nepochopíme. Další cestující jsme pak sbírali cestou, podle toho, jak kdo vystupoval.

V Ambositře jsme byli asi ve 12 hodin. Na nádraží nás otravovali nadháněči hotelů a dopravních společností, ale už jsme je dokázali spolehlivě ignorovat. První hotel vypadal zvenčí pěkně, akorát byl zavřený, jak nám se smíchem sdělil pán vyhřívající se v křesle před

hotelem na sluníčku. Druhý hotel nebyl vůbec hotelem, byť ho Lonely Planet jako hotel označoval. Třetí hotel sice nebyl v průvodci, ale nakonec jsme v něm zůstali. Jmenoval se La Source, stál 50 tisíc MGF na noc a byl s výhledem do krajiny.

Měli jsme volné celé odpoledne, to už se nám dlouho nestalo. Nejprve jsme šli hledat severní nádraží, odkud se jezdí do Antananariva. Podle popisu to mělo být asi 2 km severně od centra, našli jsme to spolehlivě, ale byl čas siesty a nikdo se nám nehodlal věnovat. Nakonec se u společnosti KOFIAM našel mladík, který nám sdělil, že oni jedou mezi 5:30 a 6:00, odjinud než odsud, a že si lístky není potřeba kupovat dopředu. Ne že by nás ta odpověď nějak zvlášť uspokojila, ale nedalo se nic víc dělat.

Ambositra je malé město rozložené kolem dvou hlavních ulic procházejících rovnoběžně městem. Asi za hodinku a půl jsme měli město prochozené. Opět jsme nakupovali, hlavně nějaké ovoce – banány, mandarinky, ananas. Ambositra je proslulá dřevěnými výrobky, tak jsme navštívili pár obchůdků se suvenýry. Ceny i výběr nás příjemně překvapily, tak jsme se rozhodli, že tu nakoupíme dárky pro všechny. V hlavním městě bývá vše většinou dražší a musí se smlouvat. Koupili jsme si dřevěné misky, figurky, pro Tonika palisandrové autíčko, dřevěné hudební nástroje, krabičky... Tomáš si koupil dvojici nožů ukrytých v sobě navzájem jako v pouzdře. Utrátili jsme tu asi 200 tisíc MGF, čímž jsme obchodníka velmi potěšili, ještě nám slevil a dal pár věcí jako dárek. Bylo to příjemné.

Další program na odpoledne byl koupit Tomášovi slamák. Všichni tu klobouky nosili, ale Tomášovi byly všechny klobouky malé. Nakonec jsme jeden koupili na trhu, stál směšných 15 Kč, ovšem měl jednu nevýhodu – zřejmě byl dámský, protože se Tomášovi cestou všichni smáli. Tomáš se ale odradit nenechal:-)

K večeři jsme si udělali ovocný salát a pak jsme měli bagety s rajčaty a sardinkami a pivo. Tekla tu teplá voda, tak jsem toho využila k dlouhé koupeli. Ještě večer jsme zaplatili a šli brzo spát.

Pátek 3.10.2003, 21. den
Ambositra – Antananarivo

Brzké vstávání ve 3/4 na 5. Museli jsme vzbudit nočního vrátného, aby nás pustil ven z hotelu do ranní zimy. Na místo, odkud odjížděli taxibrousse do Tany, jsme došli za 15 minut, v pohodě si koupili lístky, které byly dokonce levnější než na nádraží (35 tisíc MGF za jednoho), a ještě jsme získali výhodná místa hned za řidičem.

Posnídali jsme bagetu s máslem a počkali, až se sejde dostatek cestujících. Přesně v 6 jsme vyjeli a byla to překvapivě pohodová jízda – řidič své songy nechával znít v přijatelné hlasitosti, na sedadle jsme zcela předpisově seděli jen 3, jízda byla opatrná, ale plynulá a hlavně: nikomu dalšímu jsme cestou nestavěli! Jediný problém byl, že jsem podcenila oblečení a vyrazila v kraťasech, takže mi byla dost zima.

Jeli jsme tak rychle, že nebyl ani čas koupit si cestou něco k jídlu, jen jednou, při stavění policii, jsme si z okénka narychlo koupili každý kousek kuřete. Profrčeli jsme Antsirabe a řítili se k hlavnímu městu. Kolem silnice se prodávaly jahody, ananasy, inu úrodný kraj. S přibývajícím kilometry houstla doprava a jelo se stále pomaleji. Minuli jsme prodavačky s dřevěnými mísami, projeli kolem vystavených modelů kamionů, kolem pletených tašek a věděli jsme, že do města je to už blízko.

Přesně ve 12 nás vysadili na jižním nádraží. Za poslední dva týdny se to tu dost změnilo – stavba silnice pokročila, budovy kolem nádraží byly zbourány. Vrhli se na nás taxikáři a další otrapové, ale nedali jsme se. Sebrali jsme batohy a přešli přes město k Truhlářovým, do našeho zdejšího útočiště. Otevřel nám usměvavý Malgaš, kterého jsme vůbec neznali. V našem pokoji seděla celá rodina, evidentně se ho za těch 14 dní, co jsme tu nebyli, naučili používat. Nějak to nechápeme, když jsme přijeli, tak v pokoji evidentně nikdo nebydlel a kuchyňka vedle pokoje byla úplně nová. Teď stál v našem pokoji kompresor, 2 balíky s rohožemi, v kuchyni uvařená rýže, staré bagety a spousta jiných krámů. Chvilí jsem francouzsky konverzovala na téma našeho cestování a pak jsme pro jistotu vypadli ven s tím, že se vrátíme večer. Pavel s rodinou taky nebyl doma, prý jel za příbuznými do Fianarantsoi.

Nejprve jsme se šli najíst. Zašli jsme do první ucházející restaurace, Tomáš si dal kuřecí polévku, já hranolky s kuřetem a ještě jedny hranolky jako nádavek za nepochopení jídelního lístku. K tomu jsem chtěla přírodní džus v lahvi, přinesli nám jakousi pomerančovou šťávu v lahvi od kečupu. Ach jo. Jídlo bylo dobré a bylo ho hodně, ovšem při sčítání nám slečna napočítala o 10 tisíc MGF víc (a to počítala na kalkulačce). Nedali jsme se.

Pak jsme šli hledat trh s ručně vyráběnými suvenýry, podle Lonely Planet měl být někde v oblasti, kde bydlíme. Trochu jsme bloudili, ale nakonec jsme to našli. Sortiment výrobků byl stejný jako v Ambositře, ovšem vyvolávací ceny byly asi tak 4x vyšší. Docela jsme byli rádi, že už máme nakoupeno a nemusíme se pouštět do smlouvání. Zkoušela jsem si slamák, ale nebyla jsem si jistá, zda ho vlastně chci.

Pak jsme šli na internet, ve vedlejší ulici byla internetová kavárna, minuta za 100 MGF a mluvilo se tam anglicky. Strávili jsme tam asi hodinu, museli jsme přece popsat všechny své zážitky, když jsme neměli cestou příležitost.

Po páté jsme došli domů, Pavel zatím nikde. Zbytek dne jsme se váleli a odpočívali. Přišel nějaký Pavlův švagr a ptal se, proč si nerozsvítíme. Nezdálo se mu, že by to nefungovalo, prý je nutné jen déle mačkat tu věc, co trčí spolu s dráty ze zdi a představuje vypínač. Fakt. Stačilo dát tam sirku... Ovšem přestalo zase svítit světlo v kuchyňce. Malgašům nic nevádí. Od minule netekla voda v koupelně, ale na terase ještě tekla, tak to nikdo neřešil. Oni se dokáží všemu přizpůsobit, hlavně, když to nevyžaduje nějaké úsilí navíc... Stejně jako s naší kuchyňkou: až dojde plyn ve vařiči, nikdo ho nevymění a zase začnou vařit v kuchyňce o patro výš.

Truhlářovi přijeli v 11 večer, když už jsme spali. Příjezd se ale nedal přeslechnout.

Sobota 4.10.2003, 22.den
Antananarivo

Vstávali jsme pozdě, abychom se začali přizpůsobovat civilizaci. Při snídani povídání s Pavlem – strávili týden u moře na východním pobřeží a pak jeli do národního parku Isalo a do Fianarantsoi. Viděli opičky, spálili se na pláži, pohoda.

Po deváté jsme šli do města, mířili jsme do Ivata, kde je kousek od letiště krokodýlí farma. Orientace v Taně byla ale děsná a navíc bylo vedro. Nepodařilo se nám najít místo, odkud tam měla jezdit meziměstská doprava, Tomášovi nebylo dobře, tak jsme po chvíli čekání na autobus 67, který jel zřejmě jinudy, další aktivity tímto směrem vzdali.

Půl hodiny jsme se dívali na fotbalové utkání červení versus žlutí - nerozhodně. Po poledni jsme bloumali městem, potkávali jsme turisty, které jsme viděli v minulých týdnech, a odmítali jsme dotěrné prodavače suvenýrů. Vyšli jsme po schodech nahoru do Haute ville a skončili v obchodáku. Koupili jsme něco k jídlu a jako originální suvenýr RUM. Taky vcelku dobrý madagascarský tvrdý sýr, který jsme spolu s bagetou poobědvali v parku.

Tomáš si cestou po schodech koupil kazetu malgašské populární hudby, aby neměl doma abstrák z nedostatku decibelů. Zastavili jsme se ještě v místním Goethe institutu, kde se konala výstava malgašské tvořivosti. Tomáš si koupil kresbu baobabu.

V hrozném vedru jsme došli domů, v našem pokoji se zrovna Truhlářovi chystali obědvat. Těším se fakt domů. Skončili jsme na terase psaním deníčků, při kterém otravovaly obě děti. Ach jo. Odpoledne jsme se flákali, jen jsem zašla ven nakoupit nějaké zákusky k odpolednímu čaji. Vykoupila jsem půlku cukrárny, útrata asi za 7 tisíc MGF.

Večeře byla společná s rodinou. Pavel vařil guláš ze zebu, ale moc se mu nepovedl. Pak byl výborný hrášek, k němu pár buřtů nevalné chuti, rýže, zeleninový salát a ovocný salát, který jsem dělala já.

Po večeři jsme konverzovali s bratry a bylo to úplně příšerné, neb se nám nedařilo v žádném jazyce domluvit. Ba ne, s jedním z bratrů to docela šlo, ale přesto to bylo únavné, výběr

témat, na kterém se nejvíce podílel Pavel, se rozhodně nedařil - rozdílnost slovanských jazyků, historie Komorských ostrovů ve vztahu k Madagascaru, způsob zabíjení kuřat v masokombinátech a obliba tance u lidí našeho věku.

Zeptali jsme se, jak to tady v rodině dělají s odpadky, protože jsme na koš či popelnici nenarazili. Prý je dávají do igelitáku, a když je plný, tak je nejstarší člen rodiny někam odnese... Kam, na to se nikdy neptali...

Po večeři se Pavel s Nirinou a širokou rodinou vypravili na diskotéku. S díky jsme účast odmítli.

Neděle 5.10.2003, 23.den **Antananarivo**

Dojeli jsme sladkosti od věřejška a šli zase do města. V plánu byla návštěva ZOO. Našli jsme ji docela snadno, byla asi 2 km na jih od centra. Vstup byl 25 tisíc MGF a hned za branou se nám nutil průvodce snažící se nás přesvědčit, že bez jeho služeb v zoo zabloudíme. Neuspěl.

Zoologická zahrada byla docela dobrá, mnohem sympatičtější, než jsem čekala. Jedno z mála míst ve městě, kde je klid a pohoda. Ideální park pro odpočinek, řada lidí sem taky mířila s piknikovým vybavením. Ze zvířat byli asi nejlepší lemuři, které tady mají nejen v klecích, ale i volně na ostrůvcích v jezeře. Těšili jsme se na aye-aye, ale je to bohužel noční zvíře, tak jsme ho neviděli. Vyfotila jsem si ho aspoň vycpaného ve zdejším muzeu Malgašské kultury a přírody. Kromě něj tu měli ještě kostru dinosaura a vejce vyhynulého obřího madagaskarského pštrosa.

V zoo roste pěkná sbírka palem, ze zvířat tu mají ještě krokodýly, želvy, pštrosy, spoustu ptáků, nějaké plazy v zašlém pavilonu obojživelníků. Ve snaze o přiblížení malgašské kultury návštěvníkům tu stojí i pár typických chatrčí a několik hrobů – konečně jsme si mohli vyfotit alu alu – typickou ozdobu hrobů, které jsme na ostrově neměli příležitost vidět.

Po dvou hodinách jsme měli prohlédnuto, aniž bychom zabloudili, jak nám bylo prorokováno. Městskou dopravou jsme se nechali přepravit zpět do centra a šli jsme nakoupit do supermarketu. Byla neděle, a tak se centrum města docela vyprázdnilo, příjemná změna. Tomáš si udělal radost a pořídil si jeden z oblíbených suvenýrů, originální razítko s baobaby.

Vrátili jsme se domů, uvařili si brambory s omáčkou a kupu ovocného salátu a pustili jsme se do balení. Někdy kolem 4 jsme vyrazili utratit poslední peníze. Nejprve jsme se procházeli v okolí našeho domu, ale tam se prodávalo jen jídlo. Nakonec jsme opět došli do centra a Tomášovi se podařilo usmlouvat výhodný nákup dvou drnkacích hudebních nástrojů a jednoho bubínku potaženého kůží zebu. Utratili jsme tak většinu peněz a mohli jsme se v klidu vrátit domů. S Pavlem jsme domluvili podrobnosti odjezdu, zabalili poslední suvenýry a šli jsme spát. Poslední noc na Madagascaru.

Pondělí 6.10.2003 – 24.den **Antananarivo – Paříž**

Cesta domů byla velmi náročná, tak raději chronologicky:

- 5:00 - vstáváme, balíme spacáky a těšíme se, jak v 5:30 podle dohody odjedeme na letiště
- 5:30 - zatím nic, Pavel vaří kávu
- 5:45 - Pavlův švagr řeší logistický problém s našimi zavazadly
- 6:05 - odjíždíme na letiště dvěma auty. Pavel veze spoustu krámů, které bude v Česku prodávat
- 6:13 - naše auto je tak přetížené, že kolo dře o podvozek, přesouváme v rámci možností děti, zavazadla a těžiště
- 6:35 – letiště, fronta na naše letadlo (jediné dopoledne odlétající) se vine celou odletovou halou a ještě asi 100 metrů před terminálem
- 8:00 – vystáli jsme frontu, odbavili nás, nemůžeme se dočkat odletu v 9 hodin

- 9:00 – neodlétáme, naše letadlo přistálo kvůli mlze na Reunionu
- 10:00 – neodlétáme, dostáváme poukázky na svačinu
- 10:30 – přistává zpožděné letadlo z Reunionu (pravidelný přilet 6:40) a hodinu z něj vystupují lidé
- 11:00 – neodlétáme
- 12:00 – zahajujeme nastupování
- 13:00 – konečně, s 4 hodinovým zpožděním odlétáme, letuška francouzsky hlásí něco o tom, že letíme do Mombasy
- 16:00 – přistáváme v Mombase. Palmy, chatrče. Netušíme, v jaké jsme zemi, Pavel zapíná mobil a Eurotel nás vítá v Keni. Nechápeme, neřešíme. Prý tu mají levnější kerosin
- 16:30 – palubní rozhlas hlásí, že možná neletíme na Orly, ale na letiště Charlese de Gaulla – ještě prý upřesní
- 17:00 – po hodině stání na ploše, kdy nikdo nevystoupil, nikdo nenastoupil, odlétáme z Keni
- 20:00 – pravděpodobně přistaneme o půlnoci evropského času, bože, to je až za 5 hodin...
- 22:00 – jídlo nevalné chuti, vydýchaný vzduch narvaného letadla, roztřesený obraz dataprojektoru způsobilý přivodit epileptický záchvat, to vše způsobuje, že je mi pěkně blbě

Úterý 7.10.2003, 25.den **Paříž – Praha**

- 0:00 – přistáváme na liduprázdném letišti Ch.de Gaulla, vstup do země mimořádně snadný
- 1:00 – konečně máme zavazadla, já trávím celou dobu na toaletě
- 1:05 – setkáváme se s dalším Pavlovým švagrem, který pro nás přijel, vezeme ho za Paříž do Sens
- 3:00 – přijíždíme do Sens, přijímáme nabídku noclehu
- 3:00 – 7:00 – čas trávím buď na toaletě, nebo v zimnici a křečích ve spacáku, případně na cestě mezi těmito místy
- 9:00 – je mi děsně zle, připravuju se psychicky na cestu domů

- 9:15 – 23:00 – mám horečku, zimnici, skoro nevnímám, co se děje. Pavel se ptá, jestli je to ta malárie. Večer přestává působit prášek zastavující peristaltiku střev, díky čemuž objevuju spoustu zajímavých zákoutí u dálnice
- 23:00 – přijíždíme do Prahy a já usínám se sladkou představou toho, jak se hned další den svěřím do péče našeho zdravotnictví (malárie to nakonec nebyla, jen nějaký trapný evropský virus :-)

Ať žije Madagascar !:-)